

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

ALJA MACUH ŠPELA MAICEN

PRIPRAVA IN IZVEDBA LUTKOVNE PREDSTAVE STROKOVNIH DELAVK ZA OTROKE

DIPLOMSKO DELO

Maribor, junij 2020

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

ALJA MACUH ŠPELA MAICEN

**PRIPRAVA IN IZVEDBA LUTKOVNE
PREDSTAVE STROKOVNIH DELAVK ZA
OTROKE**

DIPLOMSKO DELO

Maribor, junij 2020

PRIPRAVA IN IZVEDBA LUTKOVNE PREDSTAVE STROKOVNIH DELAVK ZA OTROKE

DIPLOMSKO DELO

Študentki: Alja Macuh, Špela Maicen

Študijski program: visokošolski študijski program

Smer: Predšolska vzgoja

Mentorica:izr. prof. Sabina Šinko

Lektor(ica): Doroteja Kostanjevec, prof.

BY-NC-ND

ZAHVALA

Zahvaljujema se mentorici, izredni profesorici Sabini Šinko, za vso podporo in strokovno pomoč pri nastajanju najinega dela. Prav tako se zahvaljujema Vrtcu Cirkulane za ponujeno možnost izvajanja predstave v njihovem vrtcu.

Posebna zahvala gre najinim staršem, partnerjema Andražu in Kristijanu, da so verjeli v naju. Zahvaljujema se jim za vso moralno podporo, spodbudo in razumevanje ob pisanju diplomske naloge.

Zahvaljujema se tudi vsem ostalim, ki so nama na kakršen koli način pripomogli pri nastajanju diplomske naloge. Zahvaljujema se tudi avtorici Nini Mav Hrovat in založbi Miš za dovoljenje uporabe zgodbe Miška želi prijatelja.

Iskrena hvala!

Priprava in izvedba lutkovne predstave strokovnih delavk za otroke

Ključne besede: lutke v vrtcu, lutkovna predstava, izvedba lutkovne predstave, projekt v vrtcu

UDK:

Povzetek :

V teoretičnem delu naše diplomske naloge so predstavljena teoretična izhodišča in opis projekta priprave lutkovne predstave, ki lahko služi za primer, kako lahko strokovni delavci/delavke v vrtcu pripravijo lutkovno predstavo.

V praktičnem delu je najprej predstavljen koncept projektne dela, izvedenega v Vrtcu Cirkulane. Projekt je oblikovan po dnevih in v trajanju 10. dni. Zasnovan je bil vse od izbire teksta, vrste lutk, izdelave lutk, scene, vaj in izvedbe ter koticikov, ki sledijo po končani lutkovni predstavi. Izbrana je bila predstava z naslovom Miška želi prijatelja, avtorice Nine Mav Hrovat. Uporabljene so bile ročne lutke. Izbrani so bili otroci 4-5 leta starosti. Opisano je načrtovanje in priprava ter izbira vseh potrebnih elementov za lutkovno predstavo. Glavni cilj je bil usmerjen k vzgojiteljem in pomočnikom, približati jim in jih pritegniti k lutkovnemu področju, spodbuditi k ustvarjanju in izražanju skozi lutkovno gledališče. Hkrati je cilj tudi otrokom približati lutkovno umetnost, negovanje in spodbudo čustvenega doživljanja ob ogledu predstave, ob tem tudi razvijanje domišljije ter razvoj socialno-interakcijskih spretnosti. Izbrana je bila deskriptivna metoda raziskovanja in uporaba primarnih virov.

Zasnova projekta, ki je predstavljen v diplomski nalogi, lahko vzgojiteljem služi kot primer, kako lahko vzgojitelji v vrtcu pripravijo lutkovno predstavo za otroke.

The preparation and implementation of a kindergarten teacher's puppet show for children

Keywords: puppets in kindergarten, puppet show, performance of puppet show, project in kindergarten.

UDC:

Abstract:

We introduced theoretical basis and description of the project of preparing a puppet show in theoretical part of our diploma thesis. It could be used as an example, of how professional workers in kindergarten can prepare a puppet show.

First we presented the concept of the project, which we carried out in kindergarten in Cirkulane. We designed the project by days and in the course of 10 days. The project was designed by choice of the text, the sort of the puppets, the manufacturing of the puppets, the scene, lessons and performance. We included the activity nooks that follows after the end of the puppet show. We choose a play titled "Miška želi prijatelja" by Nina Mav Hrovat. We used hand puppets. We choose children of the age 4- 5 years old. We wrote about planing, preparing and the selection of all necessary components for a puppet show. Our main goal, to which we were aiming, is oriented toward teachers and assistants. We want to bring them closer to puppet theater, encourage them to create and express themselves through puppet theater. At the same time our goal is to draw nearer to children the art of puppets, to care for and to stimulate their emotional experience while watching the show. Further more to develop imagination and development of social-interactive skills in children. We choose a descriptive method of research and the use of primary resource. The project can help educators to revive their ideas, to present them to their colleagues, to express greater interest in preparing various performances. The project can also connect professionals more actively.

IZJAVA O AVTORSTVU IN ISTOVETNOSTI TISKANE IN ELEKTRONSKE OBLIKE ZAKLJUČNEGA DELA

Ime in priimek študent-a/-ke: **Alja Macuh**

Študijski program: **Predšolska vzgoja**

Naslov zaključnega dela: **Priprava in izvedba lutkovne predstave strokovnih delavcev za otroke.**

Mentor: **izr. prof. Sabina Šinko**

Podpisan-i/-a študent/-ka **Alja Macuh**

izjavljam, da je zaključno delo rezultat mojega samostojnega dela, ki sem ga izdelal/-a ob pomoči mentor-ja/-ice oz. somentor-ja/-ice;

- izjavljam, da sem pridobil/-a vsa potrebna soglasja za uporabo podatkov in avtorskih del v zaključnem delu in jih v zaključnem delu jasno in ustrezno označil/-a;
- na Univerzo v Mariboru neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve avtorskega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico ponuditi zaključno delo javnosti na svetovnem spletu preko DKUM; sem seznanjen/-a, da bodo dela deponirana/objavljena v DKUM dostopna široki javnosti pod pogoji licence Creative Commons BY-NC-ND, kar vključuje tudi avtomatizirano indeksiranje preko spleta in obdelavo besedil za potrebe tekstovnega in podatkovnega rudarjenja in ekstrakcije znanja iz vsebin; uporabnikom se dovoli reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo;
- dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v zaključnem delu in tej izjavi, skupaj z objavo zaključnega dela;
- izjavljam, da je tiskana oblika zaključnega dela istovetna elektronski obliki zaključnega dela, ki sem jo oddal/-a za objavo v DKUM.

Uveljavljam permissivnejšo obliko licence Creative Commons: BY-NC-ND

Datum in kraj: 5.6.2020, Mlače

Podpis študenta/ke:

IZJAVA O AVTORSTVU IN ISTOVETNOSTI TISKANE IN ELEKTRONSKE OBLIKE ZAKLJUČNEGA DELA

Ime in priimek študent-a/-ke: Špela Maicen

Študijski program: Predšolska vzgoja

Naslov zaključnega dela: Priprava in izvedba lutkovne predstave strokovnih delavcev za otroke.

Mentor:izr. prof. Sabina Šinko

Podpisan-i/-a študent/-ka Špela Maicen

izjavljam, da je zaključno delo rezultat mojega samostojnega dela, ki sem ga izdelal/-a ob pomoči mentor-ja/-ice oz. somentor-ja/-ice;

- izjavljam, da sem pridobil/-a vsa potrebna soglasja za uporabo podatkov in avtorskih del v zaključnem delu in jih v zaključnem delu jasno in ustrezno označil/-a;
- na Univerzo v Mariboru neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve avtorskega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico ponuditi zaključno delo javnosti na svetovnem spletu preko DKUM; sem seznanjen/-a, da bodo dela deponirana/objavljena v DKUM dostopna široki javnosti pod pogoji licence Creative Commons BY-NC-ND, kar vključuje tudi avtomatizirano indeksiranje preko spleta in obdelavo besedil za potrebe tekstovnega in podatkovnega rudarjenja in ekstrakcije znanja iz vsebin; uporabnikom se dovoli reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo;
- dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v zaključnem delu in tej izjavi, skupaj z objavo zaključnega dela;
- izjavljam, da je tiskana oblika zaključnega dela istovetna elektronski obliki zaključnega dela, ki sem jo oddal/-a za objavo v DKUM.

Uveljavljam permisivnejšo obliko licence Creative Commons: BY-NC-ND

Datum in kraj: 5.6.2020, Dolane

Podpis študenta/ke:

KAZALO VSEBINE:

1. UVOD	1
2. TEORETIČNI DEL	2
2.1. Lutkovno gledališče in lutke	2
2.2. Sodobno lutkovno gledališče	3
2.3 Prvine lutkovnega gledališča	4
2.3.1 Gledališki prostor	4
2.3.2 Scenografija.....	6
2.3.3 Mizanscena	6
2.3.4 Zgodba	7
2.3.5 Govor na lutkovnem odru.....	7
2.4 VRSTE LUTK	8
2.4.1 Ročna lutka	8
2.4.2 Lutka na palici	8
2.4.3 Prstne lutke	9
2.4.4 Mimične lutke	9
2.4.5 Senčne lutke.....	9
2.4.6 Marionete	10
2.4.7 Telesne lutke	10
2.5 Lutka v vzgoji in izobraževanju	10
2.6 Lutka v prvem starostnem obdobju (1-3 let)	11
2.8 Lutka v drugem starostnem obdobju (3–6 let)	12
2.9 Pomen prisotnosti lutke v predšolskem obdobju	12
2.10 Področje umetnosti v vrtcu	13
2.11 Gledališke dejavnosti z otroki.....	14
2.12 Načini uporabe lutk v vrtcu	15
2.12.1 Spontana igra z lutko	16
2.12.2 Pripovedovanje z lutko	16
2.12.3 Pogovarjanje skozi lutko	16
2.12.4 Priprava prizorov z lutko	17

2.12.5	Učenje in poučevanje z lutko	18
2.12.6	Izdelava lutke	18
2.8	Izhodišča/dejavniki za pripravo lutkovne predstave in potek priprave lutkovne predstave strokovnih delavk/delavcev v vrtcu	19
2.8.1.	Starost občinstva	19
2.8.1	Režiser	21
2.8.2	Osnovna ideja	22
2.8.3	Tema	22
2.8.4	Izbira lutkovne tehnike	23
2.8.5	Tekst.....	23
2.8.6	Liki (osebe)	24
2.8.7	Osnovni konflikt	24
2.8.8	Prvi vtis.....	25
2.8.9	Scena, kostumi in rekviziti	25
2.8.10	Glasba	25
2.8.11	Vaje	26
2.9	Povezovanje lutk z ostalimi področji kurikula	27
2.10.	Projektno delo	29
	Etape projektnega dela:.....	29
2.10.1.	Pobuda z oblikovanjem projektne teme in končnega cilja	29
2.10.2.	Izdelava idejne skice z operativnimi cilji in nalogami	30
2.10.3.	Načrtovanje izvedbe.....	30
2.10.3.	Izvedba načrta	30
2.10.4.	Predstavitev dosežkov.....	31
2.10.5.	Ovrednotenje dosežkov in celotnega poteka izvedba projekta	31
2.10.6.	Tipi projektov	31
2.10.7.	Projektno delo v vrtcu	31
2.10.8.	Vloga vzgojitelja pri projektnem delu	32
3.	NAMEN PROJEKTA	33
5	METODOLOGIJA	33
6	PRAKTIČNI DEL	34
6.1	Priprava in načrtovanje projekta: Lutkovna predstava strokovnih delavcev za otroke.....	34
6.1.1	Opredelitev projekta.....	34

6.1.2	Načrt projekta	36
6.1.3	Pobuda	38
6.1.4	Časovnica	39
6.1.5.	Izdelava lutk	42
6.2	IZVEDBA PROJEKTA	53
6.2.2	Sodelovanje v timu.....	53
7	SKLEP	58
8	VIRI IN LITERATURA	60

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Odrski prostor (Trefalt,1993).....</i>	<i>5</i>
<i>Slika 3: Knjiga Nine Mav Hrovat: Miška želi prijatelja</i>	<i>42</i>
<i>Slika 4: Lutkovni material iz podjetja Zajec d.o.o. (foto: Macuh Alja, 1. 2. 2020)</i>	<i>43</i>
<i>Slika 5: Šivanje oblek za lutke. (foto: Alja Macuh, 5. 2. 2020)</i>	<i>43</i>
<i>Slika 6: Izbran material in izdelava scene. (foto: Alja Macuh, 10. 2. 2020)</i>	<i>44</i>
<i>Slika 7: Deli lutke in miška (foto: Špela Maicen,17.10.2019)</i>	<i>45</i>
<i>Slika 8: Deli lutke in krt. (foto: Špela Maicen, 17. 10. 2019).....</i>	<i>46</i>
<i>Slika 9: Deli lutke in dihur. (foto: Alja Macuh, 18. 10. 2019).....</i>	<i>47</i>
<i>Slika 10: Deli lutke in kresnička. (foto : Špela Maicen 19.10.2019)</i>	<i>48</i>
<i>Slika 11: Izdelava vetra in veter. (foto: Špela Maicen, 19. 10. 2019).....</i>	<i>49</i>
<i>Slika 12: Zgoščenska Miška želi prijatelja, avtorice Nine Mav Hrovat</i>	<i>50</i>

1. UVOD

Lutka in igra spadata v gledališko umetnost in sta veliko bolj zapleteni kot dramska igra. Igralec, ki animira lutko, ji mora vdihniti »življenje«, ker je najpomembnejši protagonist vsake lutkovne predstave. Pomembno je izražanje lutke, obnašanje do drugih lutk in kako iz posameznih delov nastane celota in v tej celoti najti mesto za lutko. Lutka predstavlja most med animatorjem lutke in gledalci, ki predstavo doživljajo. Dramske situacije na odru lutkarji uprizarjajo z gestami lutk in so posredniki napisane vsebine. Seveda so tukaj zraven še ostali odrski dejavniki, kot so literatura, dramska igra, glasba, svetloba (Šinko, 2008).

Lutka lahko otroku predstavlja vse, kar si zaželi in postane nekaj povsem čudežnega. Lahko postane metulj, roža, ki cveti in brez dežja oveni, lahko je velik zmaj in še veliko nadnaravnih in naravnih čudes, ki jih premore otrokova domišljija. Uporaba lutke v vrtcih pa je še zmeraj v manjšem obsegu, kljub veliko dobrih priprav in napisanih člankov in knjig na to temo. Vzgojitelji večinoma uporabljajo lutke zgolj za popestritev dejavnosti ali zgolj za prosto igro otrok. Veliko premalo se uporabljajo lutke za lutkovne predstave, za pripravo otrok na osvajanje novih znanj, spoznavanje književnosti, širjenje besednega jezika ipd.

Namen naše diplomske naloge je predstaviti projektno delo, kako pripraviti in izvesti lutkovno predstavo strokovnih delavcev za otroke in dejavnosti na podlagi izvedene predstave še z otroki. Natančno bomo opisali, kako se pripravimo na izvedbo in izvedbo same predstave (od izbire teksta, režije, izbire glasbe, vrste lutk, scene ipd...). S tem delom želimo spodbuditi čim več strokovnih delavcev, da sami pripravijo lutkovno predstavo za otroke v vrtcih.

2. TEORETIČNI DEL

2.1. Lutkovno gledališče in lutke

Pojem "lutka" Slovar slovenskega knjižnega jezika definira kot majhno figuro, ki lahko predstavlja človeka, lahko tudi žival za uprizarjanje raznih iger. Lutko tudi definira kot figuro, ki predstavlja človeka zlasti v naravni velikosti in tudi kot igračo (SSKJ, spletna izdaja).

Trefalt (1993, str. 11) pravi, da je lutka kot gledališki snovni simbol, ki predstavlja dramski lik. Dodaja, da je lahko vodena od zgoraj ali od spodaj. S pomočjo lutkarja je lahko vodena posredno ali neposredno.

Henryk Jurkowski pa v enem izmed svojih del (1998) podrobno in natančno opiše lutko, za katero pravi, da je tridimenzionalna figura, ki je lahko narejena iz raznovrstnih snovi.

Lutka in gledališče naj bi se rodila ravno v Grčiji in naj bi bila nepomembna in nezanimiva zabava za nižji sloj prebivalstva. Lutke so takrat bile neobičajne, za njih pa so se zanimali le nekateri izmed pesnikov in filozofov, katerim so predstavljale vir metafor (Jurkowski, 1998). Sčasoma so lutke postale vse bolj resnična in umišljena bitja in s tem so jih ljudje dojemali kot lastnike njihove sile (Ljubič, 1954).

„Gledališče temelji vse od svojega rojstva na treh objektivnih ustvarjalnih elementih ter s temi povezanimi subjektivnimi označbami: na lutkovno igro (misel pisatelja), na oder (na prostor dramske igre, ki je skupno delo igralca, pedagoga, režiserja in likovnega oblikovalca) ter na občinstvo (na gledalce, ki so samostojne osebnosti, vendar pod vplivom odrskega učinka postanejo eno)“ (Tarbay, 2007 v Šinko, 2008).

Lutkovno gledališče se odvija v živo pred očmi gledalcev, njeni izvajalci so igralci. V njem nastopajo lutke, ki jih igralci oziroma animatorji oživljajo. Lahko so takšne kot jih poznamo iz lutkovnih gledališč, lahko pa so čisto navadni predmeti, ki jih lahko igralec oživi (Lukan, 2000).

2.2. Sodobno lutkovno gledališče

Sodobno lutkovno gledališče je še vedno v fazi eksperimentiranja. Trefalt (1993) meni, da lutkovno gledališče še vedno raziskuje svojo tradicijo. Skozi zgodovinski razvoj je gledališče ustvarilo čisto svoj umetniški jezik. Postaja vse bolj umetniške oblike, ki ji pravimo sintetična oblika, kar pomeni, da združuje tako likovnost, kot animacijo, dramsko igro, glasbo in še nekatere druge.

V sodobnem lutkovnem gledališču je najpomembnejši stilizacijski element ravno metaforična igra. Stilizirane podobe ali vsi drugi uporabni elementi izgubijo prvoten pomen in dobijo nove vsebine (Šinko, 2008). Lutkovno gledališče je postala heterogena umetnost ravno od druge polovice prejšnjega stoletja. Ob tradicionalnih lutkovnih oblikah se preizkušajo različne lutkovne tehnike.

Trefalt (1993) opredeli lutkovni oder na tri načine:

- odrski prostor, ki je namenjen samo lutkam,
- odrski prostor, ki je namenjen samo lutkam, kot partner pa sodeluje živi igralec in
- odrski prostor, ki je namenjen lutkam in živemu igralcu – lutkarju.

Gledališča so že od nekdaj simbolna oblika komunikacije in prenosa sporočil; zato leta ni stresna, kot vsakodnevna neposredna interakcija. Izhaja iz ritualov: vizualno, v gibanju in v zvoku – to pomeni, da je zelo izrazna in jasna v neverbalni komunikaciji. To je glavni razlog, da gledališče uporabimo tudi v izobraževalnem procesu, saj neverbalni jezik razumejo tudi že zelo majhni otroci (The Power of the Puppet, 2012).

2.3 Prvine lutkovnega gledališča

2.3.1 Gledališki prostor

Trefalt (1993) pravi, da je gledališče prostor v stavbah ali na prostem. Dvorane so lahko baročne, lahko so klasične, lahko je le ena preprosta miza in nekaj stolov. Vsako gledališče naj ima prostor, kjer poteka predstava in temu rečemo oder. Namenjen je izvajanju gledališke predstave, prav tako tudi vaji. Lahko je čisto preprost prostor, npr. osvetljeno drevo sredi parka, lahko pa je do podrobnosti okrašen in nas spominja na pozlačen grad. Oder je igralec sam, ker ga sproti oblikuje, pogrne, ga širi in oži, nosi seboj in z njim čara, v glavnem, počne kar želi (Trefalt, 1993).

Gledališki prostor predstavljata oder in dvorana. Izvedba predstave se vedno prilagodi gledališkemu prostoru. Pomembno je, da je odrski prostor postavljen tako, da je viden iz vseh mest v dvorani. Oder naj bo siv, črn ali moder. Najbolj kričeča naj bo le lutka. Vse, kar bolj kriči od lutke, zakriva njeno vidljivost. Vse, kar moti pogled na lutko, je potrebno odstraniti. Lutka mora stopiti v ospredje (Obrazcov, 1951).

Tudi scena lutkarja ne sme ovirati vidljivosti odra. Pri lutkah, ki jih vodimo od spodaj, moramo paziti, da pri premikanju lutke v globino, le-to držimo vedno višje, zaradi vidljivosti. V odrskem prostoru za lutke, ki so vodene od zgoraj navzdol (različne oblike marionet), pa je drugače, saj je lutkar zakrit. Pomembna je le podlaga – tla, ki so edina, ki lutki omejujejo gibanje. Odrski prostor za lutke, vodene od znotraj, ni prostorsko omejen. Gibanje lutk je podobno gibanju dramskega igralca. Pri tem je lutkar umeščen v lutko, zato se lahko poljubno giblje. Odkrit lutkar je torej živi igralec, ki nosi odrski prostor. Med uprizoritvijo živi igralec oblikuje lutki njen lasten odrski prostor in s tem poudari lutkovnost lutke (Trefalt, 1993).

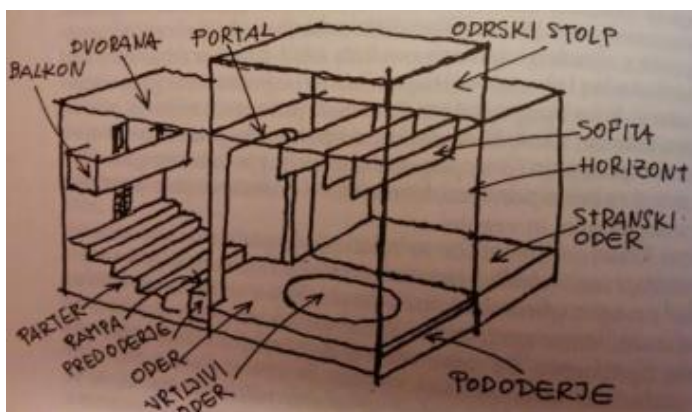
Način, kako je prostor sestavljen, pogojuje katera dejanja in gibanja se bodo v njem odvijala. Zato je priporočljivo izvajanje lutkovne predstave in dejavnosti v ločenem prostoru. Otroci prostora ne doživljajo abstraktno kot odrasli, pač pa na senzomotoričen način – ni ločen od njihovih dejanj, njihovega telesa in njihovih subjektivnih izkušenj.

Velikost in oblika prostora sta lahko različna, le-ta pa je odvisen od namena. Poznamo vrste odra, kot so stalen oder, mobilni in improvizirani. Prav tako kot lutke tudi scena doda predstavi prav poseben čar in zaživi. (Golub, 2003).

Velikost in oblika odra sta odvisna od namena in od vrste lutk, ki jo uporabljamo pri neki predstavi. Razvoj lutkovnega gledališča skozi čas je povzročil spremembe odrskega lutkovnega prostora. Nekoč so bili najpogosteje uporabljeni klasični baročni tipi odrov (parter, balkon), danes pa so jih zamenjali nekonvencionalni tipi.

Omejitev odrskega prostora je naloga likovnika, ki sodeluje z režiserjem. Le-ta na podlagi svojih zamisli in režiserjevih zahtev določi odrski prostor: višino, globino in širino odra. Tako ločimo več vrst odrskih prostorov, ki so namenjeni samo lutkam (Trefalt, 1993):

- Odrski prostor, kjer so lutke vodene od zgoraj navzdol (marionete na nitkah, palici ali žici).
- Odrski prostor, kjer so lutke vodene od spodaj navzgor (ročne lutke, javajke, lutke na palici, marionete).
- Odrski prostor, kjer so lutke vodene od zadaj (kitajsko senčno in črno gledališče).
- Odrski prostor, kjer so lutke vodene od znotraj (maske) (Trefalt, 1993).

Slika 1: Odrski prostor (Trefalt, 1993)

2.3.2 Scenografija

Scena je del predstave, ki poskrbi za primerno vzdušje in razkrije kraj dogajanja. Lahko pripravimo narisano ploskev, poslikano ozadje ali pa oblikujemo tridimenzionalno sceno. Po potrebi lahko izdelamo še scenske elemente, vendar morajo biti funkcionalni. Nastopajoči skupaj s sceno predstavljajo celoto (Trefalt, 1993).

Scena pa je lahko pomična ali statična. Skupaj z le-to lahko uprizorimo hojo npr. s tekočim trakom, a pri tem moramo paziti na razporeditev vseh predmetov, ki sestavljajo sceno (Štromar in Geč, 2013).

Predstavlja čas in kraj predstave. Ne le da omeji oziroma določa likom v predstavi, kje se bodo gibali, temveč določi tudi vso dogajanje iz predstave in ga postavi v določeno okolje (Predan, 1981).

2.3.3 Mizanscena

Mizansceni lahko rečemo tudi aranžma, kar pomeni mehanično postavitvev lutk, ki nastopajo v predstavi. To je ena izmed lutkovnih prvin, ki združuje dramatičnost in likovne prvine. To je razporejenost odrskega prostora na lutke, rekvizite, svetlobo in na scenografijo. Vedno izhajamo iz prostora, ki ga imamo ponujenega in danega. Tudi gesta je del mizanscene, saj lutka v predstavi deli nek prostor s svojo prisotnostjo (lego) in gesto (Trefalt, 1993).

Mizanscena mora biti postavljena tako, da gledalce usmeri in pritegne le v eno središčno točko, kjer se izvaja vso dogajanje, dejanje, trenutna situacija itd. V kolikor se središčni center spremeni je o tem gledalec obveščen vizualno in prav to spremembo lahko le-ta opazi pri odnosih med liki (prav tam).

2.3.4 Zgodba

V lutkovnem gledališču se lahko poslužujemo različnih zvrsti, vendar pa so predstave namenjene otrokom, zato ima vsaka predstava nauk, s katerim želi nekaj sporočiti. Besedilo zgodbe pa mora imeti dramski konflikt (zasnova, zaplet, vrh, razplet, razsnova). Ko se zaplet zaključi, otrokom pade koncentracija, zato je takrat potreben zaključek predstave. Konec mora biti kristalno jasen. Le režiser je pri lutkovni predstavi tisti, ki na podlagi zvrsti izbere tekst. Pri zvrsteh pa lahko izbira med komedijo, tragedijo, grotesko, farso, satiro, dramatizirano basnijo, dramatizirano pravljico in moderno pravljico. Od njega pa so odvisne scena, mizanscena, animacija, vrsta lutk, glasba itd, ki jih določa (Trefalt, 1993).

2.3.5 Govor na lutkovnem odru

Trefalt (1993, str. 42) pravi: „Odrski govor ali umetniška beseda zahteva čisto izrazno govorico, katero se naučimo s pomočjo tehnik govora.”

Govor mora biti jasen, glasen in odgovarjati mora značaju lutke. Vsak junak v zgodbi potrebuje svoj glas, zato je potrebna pestrost glasov, saj gledalci ne vidijo kdo govori. Glasove moramo spreminjati, tako od nizkega in vse do visokega, kot tudi glasnost glasu. Odrska govorica je ena izmed zahtevnejših. Lutkar jo mora izvajati razumljivo, jasno in slovnično pravilno, prav tako pa mora za njo skrbeti in z vajo se naučiti pravilnosti in glasnosti govora preko scene (prav tam).

Vogelnikova (2012) navaja temeljna pravila govorjenja na odru:

- „Govoriti je treba v naprej določeno točko in ne v tla ali soigralca.
- Uporabiti je treba glas iz prepone. Ta glas je nižji, lažje ga je poslušati in preprečuje izgubo glasu.
- Počasen govor.
- Razgibavanje govornih organov in ogrevanje glasu pred vsako vajo.

- Spremljanje govora soigralca, da bo vedel, kdaj je na vrsti njegova replika.
- Ob prevelikem hrupu je smiselno vključiti pavze, da se nemir ustavi in se produktivno delo lahko nadaljuje.
- Gestikulacije se morajo skladati s povedanim med samo predstavo.
- Pomisliti moramo tudi na polnost prostora, na gledalce in se na to, da bolj polna dvorana zaduši zvok, pripraviti že pred samo predstavo (Vogelnik, 2012, str. 7–8).“

2.4 VRSTE LUTK

2.4.1 Ročna lutka

Ročna lutka je tista, ki jo nataknejo na dlan. Animiramo jo s primikanjem prstov, lahko s celo dlanjo, lahko pa s celo roko. Skriti smo za odrom paravanom. Med vsemi lutkami pa je ravno ročna tista, ki je najživahnejša. Ima glavo in trup, ki služi kot lutkin kostum in je kot rokavček nataknen na animatorjevo roko (Varl, 1997, str. 4).

Ročna lutka je odlična za obvladovanje in urjenje fine motorike, saj vsak prst dobi svojo zadolžitev. Lutka pa ne sme biti večja od otroške roke, le tako jo bo lahko mladi lutkah obvladoval, jo dodobra oživel, se z njo igral in užival (Korošec in drugi, 2006).

2.4.2 Lutka na palici

Lutka na palici je sestavljena iz lutke in palice, ki to lutko animira. Poznamo tri vrste lutk na palici in sicer: lutka na palici brez vodil – je najenostavnejša za uporabo in izdelavo. Primerna je že za najmanjše otroke in njihovo domišljijo. Lahko uporabim palice, lesene žlice ipd., ki jih opremimo z majhnimi dodatki (oči, usta, lasje ...) (Varl, 1995).

Lutke na palici z živo roko sodijo med že zahtevnejše oblike, vendar enostavnejše za izdelavo. Lutkar z eno roko drži vodilo lutke, druga roka pa igra lutkine roke. Primerna je predvsem kadar lutka potrebuje roke in mora odigrati predstavo večinoma s kretnjami rok. Zelo poznana varianta lutk na palici z vodili so javajke. Vodilo lutke je v težišču trupa, spodnjega dela lutke ni, ima le kostum, ki prekrije vodilo. Lutkar z eno roko vodi trup, z

drugo pa vodi lutkine roke. Lutke na dveh palicah ponazarjajo živali. Eno vodilo vstavimo v lutkino glavo, ki je tudi malo daljše od drugih vodil, (da lutka lahko odkimava, tuli v luno, laja ...), drugo pa v njen trup (prav tam).

2.4.3 Prstne lutke

Prstne lutke so ene izmed najbolj enostavnih oblik lutk. Lahko so otrokova prva lutka, lahko so tudi prvi stik otrok z lutkami in lahko so pomemben člen za otrokovo motoriko, igro in komunikacijo. Primerne so za najmlajše otroke in tudi za samostojno izdelavo letih.

Lahko jih narišemo na našo dlan, prste, izdelamo jih iz tekstila, papirja, usnja, ipd. (Varl, 1997).

2.4.4 Mimične lutke

Mimične lutke so ustvarili, da bi z njimi čim bolj posnemali človeško podobo. Ta vrsta lutke je edina, ki posnema odpiranje ust.

To lutko animiramo tako, da je zgornji del roke v zgornji čeljusti (štirje prsti) in palec v spodnji čeljusti. Nato na lutko po želji dodajamo razne dodatke: oči, nos, lase ..., da dobimo čim bolj pristno lutko. Lahko pa jo izdelamo iz raznovrstnih materialov: papirja, vrečke, kartona, pene, blaga ... (Varl, 1997).

2.4.5 Senčne lutke

Senčne lutke igrajo igro senc. Pri predstavi opazujemo platno in ne lutk. Ne opazujemo njihovega gibanja, ampak senco (Varl, 1997). Lutke morajo biti izdelane iz kartona ali debelejšega papirja, da le-ta ustvarja temno senco. Senčne lutke postavimo med izvor svetlobe in platno. Te lutke so dvodimenzionalne. Lutka je lahko tudi telo animatorja, ki uprizori igro prstov, igro telesa in ustvarja različne motive za platnom (Majaron, 2006).

2.4.6 Marionete

Marionete so najstarejše in hkrati najbolj priljubljene lutke sveta. V Franciji vse lutke imenujejo "marionete", medtem ko se pri nas izraz uporablja le za viseče lutke (Majaron, 2014). Te lutke vodimo od zgoraj navzdol in so pritrjene na nit, lahko tudi na žico. Lutkini gibi so ravno iz tega razloga mehki in hitri. Za igro z marioneto je potrebno veliko vaje, da so gibi koordinirani, da se lutkar zlije z lutko in da osvojimo samo tehniko igranja (Trefalt, 1993).

2.4.7 Telesne lutke

Telesne lutke si otrok ali odrasel pritrudi na svoje telo in se za njimi skriva. So nekakšna medstopnja ali uvajanje v gledališko igro. Otrok se tako navaja nastopanja na odru in obvladovanje prostora. Prav tako so telesne lutke primerne za otroke, ki imajo tremo pred nastopanjem (Trefalt, 1993).

2.5 Lutka v vzgoji in izobraževanju

„Sistematična uporaba lutke na različnih področjih vzgojno-izobraževalnega dela ustvarja pogoje za kreativno izražanje otroka, spodbuja ga k samostojnosti, spontani gledališki igri, kar vpliva na razvoj besedne kreativnosti, čustveni in socialni razvoj. Ne gre zanemariti dejstva, da se otrok poleg bogatenja besednega zaklada v igri z lutko lahko uči razumeti simbolno vrednost znakov in spoznava jezik neverbalne komunikacije" (Korošec in Majaron, 2002, str. 53).

Poznamo dve vrsti vzgoje in lutk in sicer: vzgoja z lutkami (pomeni, da je lutka nekakšno sredstvo, s katero dosegamo cilje na različnih področjih, kot so učenje, raziskovanje, spretnosti, gibanje in jezik. Seveda lahko lutka postane tudi mediator pri sporih, otrokov zaupnik in učitelj. Lahko bi rekli, da otrok raste z lutko na različnih področjih sveta. Druga

vrsta pa je vzgoja za lutke, kjer otroci začnejo spoznavat svet umetnosti in lutkarstva. S tem otrok pridobi potrebo po umetnosti in lutkah za nadaljnje življenje (Sitar, 2008).

Umetnost igra pomembno vlogo v različnih vidikih otrokovega razvoja. lutka, še posebej otroku, nudi nekakšno prevleko, da se skriva za njo. Plašen otrok nabere pogum za govor, izražanje lastnih čustev in odkrivanje svojih skrivnosti lutki in preko nje do občinstva. Na ta način lutka pomaga otroku komunicirati veliko bolj spontano, izogibati se stresnim odnosom, zlasti z odraslimi. lutka je avtoriteta, ki jo izbere otrok sam. sodobni poskusi uporabe pripovedi, kot metode ponovnega odkrivanja in stabilizacije otrokove osebnosti, so podprti z uporabo lutk. Poleg tega, da otrok ni sposoben verbalno izraziti vseh svojih občutkov, mu lutkovni junaki pomagajo pri iskanju besed in drugega stališča ali perspektive. Poleg tega so otroci navajeni, da lutke uporabljajo v svojem vsakdanu, pogovori imajo bogatejši besedni zaklad. Oči razumejo to semiotično-simbolno vrednost vizualnih znakov in jezika neverbalnih komunikacij, ki je pomemben pri prepoznavanju njihovih resničnih sposobnosti in napredka na pomembnih področjih razvoja – spoznanje, zaznavanje, gibanje in usklajevanje, socialne veščine ... in nenazadnje jezikovno izražanje. Avtor verjame v čarobno moč lutke v vseh vrstah komunikacije z otroki, v razsvetljenje njihovih talentov in različnih oblik njihove ustvarjalnosti (The Power of the Puppet, 2012).

2.6 lutka v prvem starostnem obdobju (1-3 let)

V prvem starostnem obdobju moramo lutko približevati otroku počasi in z ljubeznijo. Pomemben je otrokov dotik in naše potrpljenje. Z lutko bomo otroke pritegnili in obogatili verbalno izražanje, saj otroci začnejo ponavljati besede za lutko. Lahko jim pripovedujemo izštevance, zgodbe, pesmice, vendar naj bo dejavnost dolga le 5–10 min (Latshaw, 1978; povz. po Down).

Najprimernejše so mehke lutke iz naravnih materialov, ki otroku ponujajo toplino, udobje in mehko. Takšne lutke so prstne, mimične, ročne, mehke lutke – igrače. Otroci od 2. leta starosti lahko že izdelajo svoje prve čisto preproste lutke (zmečkajo

papir, pobarvajo dlani, prste ipd.). Kadar otroci opazujejo našo igro, začnejo posnemati gibe, oglašanje živali, izražanje čustev. Prav tako se jim razvija artikulacija. Starejši otroci v starosti treh let dojemajo svet že veliko bolje, zato lutkovne igre vključujemo v vsakdana opravila, kjer so nam v veliko pomoč otroci sami. Otrok, ki sodeluje v teh igrah začne veliko lažje dojemati svet, ki se vrti okoli njega. Pojavlja se tudi domišljajska igra, kjer je prisotna preobrazba objektov v igri. Kocka lahko postane vlak, palčka avtomobil ipd. (prav tam).

2.8 Lutka v drugem starostnem obdobju (3–6 let)

Za drugo starostno obdobje je značilen otrokov velik razcvet domišljije, simbolna igra se pojavlja v vseh dejavnostih in otrok ustvarja po lastnih izkušnjah in spominih. Pomembno je, da otroku pripovedujemo čim bolj na enostaven način z nezahtevnimi lutkami in sceno (Latshaw, 1978; povz. po Down, str. 20).

Pri starosti 3–6 let lahko začnemo uvajati vodene lutkovne dejavnosti. Samostojno lahko izdelujejo lutke od enostavnejših do čedalje bolj kompleksnejših. Otroška domišljija nima meja in k temu lahko pripomorejo tudi odrasli. Kadar otroci opazujejo našo igro, nas posnemajo, naše gibe, način govora in s tem lažje kreirajo lastne domišljajske igre. Prav tako pa uvajamo kompleksne zaplete (prav tam).

2.9 Pomen prisotnosti lutke v predšolskem obdobju

Otrok:

- razvija domišljijo;
- začne ločiti med fantazijo in realnostjo;
- razvija samopodobo in krepi samozavest;
- oblikuje socialne veščine;
- razvija empatijo.

Lutka:

- spodbuja ustvarjalnost;

- vpliva na intelektualni vidik;
- vpliva na razvoj neverbalne komunikacije in je spodbuda za otrokov govorni razvoj (Zapiski iz predavanj Lutkovno-gledališka vzgoja, 2019).

Otroci imajo nadvse radi pravlјice, zgodbe, pesmi, ki jih slišijo od staršev, vzgojiteljev – starejših. Če jim le-te predstavimo s pomočjo dramatizacije, otroke spodbudimo k razvijanju njihovega govora, izražanja, spodbujanja domišljjskih in kognitivnih procesov ter verbalnega izražanja in samostojnega verbalnega ustvarjanja. Pri pripovedovanju, branju pravlјic, pogovoru v vrtcu, pri učenju o pravilih in obnašanju, vzgojitelj, ki pogosto uporabi lutko, pri otrocih močnejše pritegne pozornost, spodbudi njihovo medsebojno sodelovanje, veliko hitreje si otroci bogatijo svoje besedišče in se pri tem pravilneje izražajo. Vzgojitelj pa se naj izraža v skladu s pravorečnimi pravili, saj so otroci naše ogledalo (Majaron in Korošec, 2002).

2.10 Področje umetnosti v vrtcu

Sitar (2008) pravi, da se lahko z umetnostjo človek zoperstavi stroju; da umetnost preprečuje, da bi človek sam postal stroj.

Zato pravimo, da je umetnost hrana za dušo. Če želimo v njej uživati, jo moramo najprej spoznati.

Kroflič (2007) v Sodobni pedagogiki navaja lastnosti, na katere umetnost v vzgoji in izobraževanju vplivata pozitivno. Ne le da daje občutek varnosti, sproščenosti in samopodobe, temveč tudi samozaupanje, boljše medsebojne odnose, strpnost in zmanjšanje vedenjskih problemov, ustvarjalnost, mentalni razvoj ipd.

Otrok je ustvarjalen na vseh področjih dejavnosti. Še posebej v umetnosti, kjer lahko otrok izrazi svoja najbolj skrita čustva, izraža etično presojo o sebi, raziskuje umetniški jezik. Kurikulum (1999) poudarja izkušnje, ki jih otrok pridobi v umetnosti, saj zaradi svojega doživljanja in ustvarjanja, predstavlja pomemben dejavnik uravnoveženega otrokovega razvoja in duševnega zdravja.

2.11 Gledališke dejavnosti z otroki

Gledališke dejavnosti otroku omogočajo pester nabor dejavnosti, v katerih se lahko izraža. Seveda vse temelji le na otroški igri in prisotnosti vzgojitelja, ki ima zelo pomembno vlogo zagotovitve primerne okolja in prav tako soustvarjanja z njim. Skozi gledališke dejavnosti lahko otroku približamo več kurikularnih področij in ga spodbudimo k aktivnemu spoznavanju sveta in različnim čustvenim izzivom, ki mu jih prinaša življenje (Geršak in Korošec, 2011).

Cilji gledaliških dejavnosti so omenjeni v Kurkilumu za vrtce, na področju umetnosti.

Globalni cilji :

- doživljanje, spoznavanje in uživanje v umetnosti,
- spoznavanje umetnostih zvrsti,
- razvijanje izražanja in komuniciranja z umetnostjo,
- razvijanje estetskega zaznavanja in umetniške predstavljalnosti,
- razvijanje ustvarjalnosti in specifičnih umetniških spretnosti.

Cilji (Bahovec, 1999) :

- Spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti, umetnosti in različnosti,
- spodbujanje in doživljanje izražanja in veselja do lepote,
- odkrivanje in negovanje specifičnih umetniških sposobnosti in nadarjenosti,
- razvijanje umetniške predstavljalnosti in domišljije z zamišljanjem in ustvarjanjem,
- razvijanje sposobnosti izražanja istih doživetij v različnih umetniških jezikih.

Dramska igra ali »igra kot da« je ena izmed dejavnosti za otroke, v kateri so popolnoma sproščeni. Je igra, s katero se otroci lažje oddaljijo od realnosti in lažje razrešujejo konflikte, ki jih imajo v notranjosti. Z igro otroku lažje ustvarimo različne priložnosti za pridobitev različnih izkušenj za razumevanje medčloveških odnosov in razumevanje življenja drugih, alternativne možnosti reševanja konfliktov in odzivanje na situacije. Gledališke dejavnosti so sredstvo učenja, socializacije, oblika umetnosti in terapevtska tehnika.

Otroke vzgajamo z razumevanjem in spremljanjem gledaliških umetnosti (Korošec, idr., 2006).

Otrokovo igro vlog nadgradimo z dramskim ustvarjanjem. Vloga vzgojitelja je, da jo prepozna in dvigne na višjo raven z dodajanjem besed, slik, zvokov in gibov. S tem otrok preide iz spontane igre vlog v dinamično sodelovanje z drugimi otroki in odraslimi. Seveda ne smemo mimo otrokove želje po nastopanju, zato da sploh lahko razvijemo dramsko igro, pri spodbudi lastne predstave, je potreben tudi obisk gledališča in večkratni ogledi profesionalnih lutkovnih predstav (Hohmann in Weikart P., 2005).

2.12 Načini uporabe lutk v vrtcu

Lutkovne dejavnosti v igralnici nam dopuščajo veliko načinov za povezovanje rutinskega dela v skupini. Nancy Renfro in Tamara Hunt v *Discovering the Super Senses through Puppetmime* omenjata 6 tehnik oziroma dejavnosti z lutko:

- spontana igra z lutko,
- pripovedovanje z lutko,
- pogovarjanje skozi lutko,
- priprava prizorov z lutko,
- učenje in poučevanje z lutko,
- izdelava lutke (Korošec, idr., 2006).

2.12.1 Spontana igra z lutko

Spontana igra z lutko je preprosta oblika lutkarstva, ki je spontana in brez vpliva odraslega. Lahko rečemo, da gre za obliko simbolne igre, kjer je otrok sam in svoboden z lutko. Otrok lahko spreminja vloge in se igra z več lutkami. Otroci si sami lahko izdelajo preprost oder ali se igrajo v lutkovnem kotičku pred ogledalom za mizo. Kadar se otroci igrajo v spontani igri, vzgojitelj naj ne prekinja teh trenutkov, ampak jih le opazuje, kako otroci animirajo lutke (Korošec idr., 2006).

Zato je pomembno, da otrokom ponudimo lutkovni kotiček, ki je lahko zelo preprost, vendar je prisoten ves čas v igralnici. Otrok se tako lažje vživi v vlogo lutke in je bolj pristen v svoji domišljjski, spontani igri.

2.12.2 Pripovedovanje z lutko

Lutke lahko uporabimo tudi za pripovedovanje zgodbe, pri glasbi, da nam lutka predstavi poezijo ali deli z otroki vsebino knjige. Pripovedovanje ni predstava za občinstvo, ampak je neformalni prizor in predstavitev zgodbe. Vzgojitelj in otroci tvorijo dialog. Otroci se lahko vživijo v lutkovne junake, spodbujajo, sprašujejo in jih veliko bolj globoko doživijo (Korošec idr., 2006).

Prenos osebnosti na lutko je za otroka je nekaj posebnega. Le-ta veruje v čudežno preobrazbo. Vsak predmet ima v otrokovi fantaziji svoje življenje in dušo. Predmeti in igrače prevzamejo funkcijo domišljjskega sveta, v katerem otrok narekuje pravila in išče možne rešitve svojih nerešenih težav. Kot pravi Vigotsky, takšna igra izboljšuje otrokov razvoj v vseh fazah (The Power of the Puppet, 2012).

2.12.3 Pogovarjanje skozi lutko

Pogovarjanje skozi lutko cilja na otrokov socialni in emocionalni razvoj. Otrok, ki ne zna z besedami opisovati svojih misli, lahko svoja čustva in doživetja izraža skozi druge medije. Razvijati mora sposobnosti razumevanja, prepoznavanja in verbalizacije notranjih

misli ter čustva. Pri tem pomaga lutka. Otrok se lažje zaupa lutki in se z njo bolj sproščeno pogovarja, saj je lutka njegov ščit v neposredni komunikaciji. Za razvijanje otrokovih verbalnih sposobnosti je pomembno pogovarjanje skozi lutko. Zato moramo ponavljati večkratno in neprekinjeno igro z lutko, saj bo tako otrok lažje dojemal samega sebe. Kadar otroka pestijo čustvene težave, bo lutki lažje zaupal svoje težave. Lutka je lahko tudi ljubljenska skupine, kateri se otroci zaupajo in je občutljiva poslušalka, ki ne obtožuje in ne graja. Z lutko ljubljenko izboljšujemo zaupanje in komunikacijo v skupini. Z lutko se vzgojitelj čimbolj neopazno in učinkovito približa otroku (Korošec idr., 2006).

2.12.4 Priprava prizorov z lutko

Priprava prizorov mora biti skrbno pod vodstvom odrasle osebe, ki otroke usmerja z različnimi tehnikami kreativne drame, k pripravi prizorov z lutko. Pripravljamo jih ob improviziranih dialogih in gibanju. Nismo omejeni z odrom, vendar imamo igralni prostor, po katerem se svobodno gibamo in lahko raziskujemo svoje gibanje telesa v odnosu z lutko. Igralnemu prostoru določimo velikost na podlagi vrte lutk – manjše kot so lutke, manjši je lahko igralni prostor. Priprava takšne predstave vpliva na otroka in tudi na celotno skupino (Korošec idr., 2006).

Začne se nov izziv, premikanje lutke. Vendar ni dovolj samo, da otrok lutko premakne. Že mlajši otroci bodo odkrili čudež animacije spontano, tj. z gledanjem njihovih lutk, npr. prenos osredotočenosti njihovih oči na svoje lutke, kot v njihovih vsakodnevnih igrah z igračkami. Rezultat je navdušujoč. Poleg žive lutke ni več prostora za otrokov poudarjen ego in obratno – sramežljivi otroci bodo zbrali več poguma za izražanje skozi lutke in jih predstavili kot nekakšne ščite. Načela te igre, kjer je otrokova osredotočenost na predmet in se igrača se vrne k otroku, se spremenijo v igro, kjer je sporočilo usmerjeno na drugega igralca ali občinstvo (The Power of the Puppet, 2012).

2.12.5 Učenje in poučevanje z lutko

Lutka nam lahko pomaga tudi pri doseganju različnih kurikularnih ciljev za boljšo motivacijo, za pomnjenje in razumevanju učne snovi. Nove informacije lahko preko lutke prenesemo na otroke na zelo zanimiv način ob izdelovanju in igri z lutko, pa se otroci učijo celostno (Korošec idr., 2006).

Otroci, ki uporabljajo lutke v svojem vsakodnevem pogovoru, imajo bogat besedni zalog, bolj razumejo simboliko vizualnih znakov, širijo svoj jezik nebesedne komunikacije in kar je najpomembnejše – prepoznajo svoje sposobnosti in napredek na področju spominjanja, razumevanja, motorične koordinacije in delu v skupinah. Lutka pomaga pri komunikaciji, usvajanju, razumevanju in utrjevanju znanja, razvijanju ustvarjalnosti in s tem razvija pozitivno samopodobo učenca (Majaron, 2014).

2.12.6 Izdelava lutke

Ko se odločimo za izdelavo lutke, moramo poznati lutkovne tehnike in izbrati najbolj primerno lutko glede na tekst in like, ki bodo nastopali v lutkovni predstavi (ročne, prstne, mimične lutke, javajke ...); materiale iz katerih bomo lahko izdelali lutke (pene, blaga, naravne materiale, papir, stiropor ...) in seveda paziti moramo na likovnost, ali bo lutka dramatična, ljubka, groteskna ali bo realistična. Predvsem pomembna sta likovnost in izbor tehnike, ki nam kasneje narekujeta po katerem materialu bomo posegali. Izbor realistične podobe vpliva na otroke nenasilno in nevtrarno, kar je pomembno, če izdelujemo lutko, ki bo didaktičen kot tudi terapevtski pripomoček pri nadaljnjih dejavnostih v skupini. Za takšen pripomoček so najbolj primerne ročne ali mimične lutke, saj jih lahko vodimo tudi brez paravana in se zelo enostavno vzpostavi odnos med lutko in igralcem (Šušteršič idr., 2014).

Izdelovanje lutk ponudimo tudi otrokom, saj otroci ob izdelovanju pridobivajo kreativnost, vzpodbujajo individualno izražanje, izzivalnost in pozitivnost. Prav tako izdelava

lutk pri otrocih uri ročne spretnosti in tudi sinhronizacijo koordinacije roke-oči, izražanje čustev ... Poznamo različne metode, s katerimi izdelujemo lutke. Delimo jih na tri skupine: enostavne metode (lepljenje in trganje), srednje težke (lepljenje z lepilnim trakom, luknjanje z luknjačem in spenjanje) ter težke metode izdelave (rezanje s škarjami, šivanje, vezenje ...) (zapiski s predavanj lutkovno gledališke vzgoje, 2019).

Najpomembneje je, da otrok lutko izdela sam. Ni pomembno, kako izgleda, pomembno je, da jo je izdelal skupaj s svojo domišljijo in kreativnostjo. Izdelal jo je, kot si jo je zamislil, torej ji je izoblikoval tudi določen karakter. Za material, pri izdelavi lutke, najpogosteje izberemo: papir, karton, blago ... (Korošec v Borota, Geršak, Korošec in Majaron, 2006, str.130).

Izdelava lutke je ustvarjanje, ustvarjalno dejanje. Sliši se preprosto, vendar temu ni tako. Potrebno si je narediti skico, jo narisati, izrezati iz točno določenega materiala, ki ga je pred tem izbral, jo sestaviti in z njo zaigrati (Varl, 1998).

2.8 Izhodišča/dejavniki za pripravo lutkovne predstave in potek priprave lutkovne predstave strokovnih delavk/delavcev v vrtcu

Mnoga gledališča so že včasih dokazovala in še vedno, da lahko dobro predstavo ustvarimo le z dobrim timskim delom. Preden se lotimo ustvarjanja lutkovne predstave, morajo strokovni delavci izbrati, se pogovoriti in določiti temo. Za določitev teme je potrebno ščepec navdušenja in znanja. Le-to je potrebno, da bo skupina strokovnih delavcev vrela od kreativnih idej (Trefalt, 1993).

2.8.1. Starost občinstva

Razvojna psihologinja dr. Ljubica Marjanovič Umek meni, da gledališke ali lutkovne predstave dosežejo bistvo pri otroku, kadar so v skladu z osnovnimi zakonitostmi otrokovega

razvoja v posameznem obdobju. V gledališče peljimo otroke, ko dopolnijo leto dni, vendar moramo biti pozorni, da so predstave res namenjene tej starosti skupini. Predstave so prilagojene najmlajšim, so kratke, enostavne, dvorane pa povsem ne zatemnijo (Lutkovno gledališče Ljubljana, 2015).

Gledališke igre spodbujajo vse človeške čute, odpirajo nove prostore za nove izkušnje ter vsem udeležencem nudijo pogled v njihovo notranjost. Le-te povezujejo ljudi vseh starosti, pomagajo in premagujejo jezikovne kot tudi družbene, verske in socialne omejitve (Šinko, 2008).

Prva starostna stopnja: Ta stopnja zajema najmlajše gledalce in sicer do 1. leta starosti. Dojenčkom je zabavna vsaka igra odraslega, ki ob upoštevanju obnašanja otroka nudi eno in isto pričakovano reakcijo. Te sposobnosti razvijajo tako dialogi, kot izreki, ponovitve, enostavne igrice v gledališki predstavi. Majhne spremembe v predstavi vzdržujejo zanimanje otrok ter poglobljajo občutek zanesljivosti, predvidljivosti (Šinko, 2008).

Druga starostna stopnja: Zajema gledalce, stare med 4 in 6 let. Za njih so primerna enostavna, preprosta dramska dejanja. Pomembno je, da imajo predstave pripovedovalca, ki služi kot stik med otroki in lutkami (Trefalt, 1993). Na ta način lahko lutkovne predstave in lutke najmlajšim otrokom približamo, da se jih ne bojijo, da razbijejo zadržke, pričnejo z zanimanjem opazovati predstave, narašča koncentracija ipd.

Tretja starostna stopnja: V skupino tretje starostne stopnje uvrščamo gledalce, stare med 6 in 8 let. Lastnosti druge starostne stopnje se po večini ne razlikujejo od predstav za prvo starostno stopnjo. Tukaj ni potreben več pripovedovalec, saj so otroci starejši, njihova koncentracija je večja in ne potrebujejo ves čas nekoga, ki jih bo opominjal, da so v gledališču in da zgodba teče dalje.

Predstave lahko vsebujejo več zapletov, več dramatičnega dogajanja. Najprimernejše lutkovne tehnike za to skupino so marionete, senčne lutke, ročne lutke, javajke in mi-mične lutke (Trefalt, 1993).

Četrta starostna stopnja: V to skupino uvrščamo gledalce starosti med 8 in 11 let. Ti gledalci imajo več izkušenj z gledališči in lutkovnimi predstavami, so zahtevnejši opazovalci in tudi dojemalci. Za njih je primerna sodobna tematika, prepletena s pravljичnimi in fantazijskimi elementi (Trefalt, 1993).

Peta starostna stopnja: Gledalci pete starostne meje so stari od 11 do 14 let. Prestopajo mejo v odraslost, torej ne želijo, da se karkoli povezuje in jih spominja na otroštvo. Mladostnike je za lutkovno predstavo težko nagovoriti. Teme predstav za to starostno stopnjo so teme za odrasle, torej obravnavajo čustveno in bivanjsko problematiko. Zelo pogoste so groteske, ironične zgodbe, poetične drame in estetsko zahtevne uprizoritve (prav tam).

„Z rednim obiskom kakovostnih lutkovnih predstav omogočimo otrokom kontinuirano gledališko vzgojo, ki pomeni pomembno estetsko in etično izkušnjo in je pomembna popotnica za umetniško dojemljivega odraslega“ (Šinko, 2008, str. 131).

2.8.1 Režiser

Beseda "režiser" je v Gledališkem terminološkem slovarju (2007) opisana kot: ustvarjalec, ki umetniško in organizacijsko načrtuje, oblikuje, vodi uprizoritveni proces, usklajuje različna izrazila in jih povezuje v celoto v gledališki, radijski, filmski, televizijski produkciji.

Pri predstavah, ki se izvajajo v vrtcih/ šolah, kjer so predstave namenjene manjšemu številu preprostih gledalcev, ni prisotnih režiserjev. Strokovni delavci, ki sodelujejo v predstavah, sami prevzamejo vloge igralcev, kot tudi režiserjev. Med seboj le-ti določijo neformalnega vodja, ki bo kot zunanji opazovalec in bo iskal nadgradnje in dopolnitve predstave.

2.8.2 Osnovna ideja

Za začetek ustvarjanja najprej potrebujemo osnovno idejo, s katero predstavimo našo temo. Osnovno idejo skozi proces ustvarjanja predstave nadgrajujemo, kot tudi dopolnjujemo. Največ idej, zamisli, možnosti, predlogov, dobimo iz okolice, iz videnih predstav, iz fantazij, ipd.

„Osnovna ideja je glavno vodilo in smisel uprizoritve” (Trefalt, 1993, str. 94). Pričnemo lahko s točko, ki jo razdelimo na dva dela – na osnovno idejo teksta in osnovno idejo uprizoritve. Uprizoritev se mora upoštevati preko prikazovanja likov in situacij, vendar sta si največkrat le-ti dve v nasprotju. Glavna ideja je vodilo v ustvarjanju, saj nam pomaga ohranjati idejno celoto, izraziti naš cilj in namen. Idejno zamisel v celoti poudarja osnovna ideja. To naredi z glasbo, s pavzami, s svetlobnimi učinki, z različnimi tempi ipd. (prav tam).

Pri izbiri osnovne ideje si lahko pomagamo s štirimi vprašalnicami: kaj želimo narediti, komu bo namenjena, zakaj smo si izbrali ravno to zgodbo in kako bomo predstavo izvedli (Majaron, 2010). Že na tej točki pa pričnemo razmišljati o sami sceni, o kostumih, lutkah, o glasbi, jeziku ipd. (Štromar, Geč, 2013).

2.8.3 Tema

Trefalt (1993, str. 94) meni, da je tema splošen življenjski pojav in je vprašanje, na katerega avtor teksta odgovarja z idejo igre. Teme so pogosto izražene že na začetku v naslovu ali v podnaslovu. Opozarja na natančnost pri izražanju osnovne teme.

Teme morajo biti primerne glede na občinstvo, starost in glede na njihove želje ter zanimanje.

2.8.4 Izbira lutkovne tehnike

Pri izbiri lutkovne tehnike moramo upoštevati otrokovo starost, število otrok v skupini, njihovo psihofizično in verbalno zrelost. Za lutko si moramo pred predstavo vzeti čas, jo spoznati, ji določiti karakter, posoditi glas in ji določiti način gibanja. Pri izbiri lutke moramo tudi upoštevati, da bo skladna z besedilom. Pri tem je zelo pomembno poznavanje posebnosti posameznih vrst vseh lutk.

V našem primeru smo izbrali ročno lutko. Le-to izberemo, kadar želimo lutko, s katero bomo izvajali komično vrsto predstave. Z njo lahko izvajamo natančne in hitre gibe. Z njo lahko izrazimo tudi natančne kretnje in igralčeva roka je neposredno v notranjosti lutke. Zaradi neposrednega prijema je sposobna odlično igrati s pomočjo rekvizitov. Ima veliko različnih možnosti gibanja po odru. Povsem je primerna za igranje komike (Pengov, 1966, str. 88).

2.8.5 Tekst

Tekst je pomembno izbirati glede na starost otrok in na sporočilo, ki ga želimo podati naprej. Tekst mora biti za otroke psihološko prepričljiv, didaktično nevsiljiv, razbijati mora okvire standardne tematike, doprinesiti nove, domiselne svetove in biti mora poetičen (Mohorko, 2010).

Pri tekstu ne pozabiti, da ga ne sme biti preveč. Zelo je pomembno, da se držimo načela, da lutka več dela in manj govori. Najprimernejše predstave za najmlajše so tiste, v katerih lutka ali ljudje sploh ne govorijo. Teksti za malo starejše otroke pa naj bodo zabavni, povezani z vsakdanjimi temami (Lainšček in Jovanovič, 1994).

Teksti, ki so na pogled preprosti, v sebi skrivajo ogromno podteksta, ki je plod bujne domišljije in fantazije režiserja in igralcev/lutkarjev. Poznamo več vrst tekstov, ki jih na različne načine prikazujemo. V komediji se konflikti rešujejo s smehom, na zabaven in smešen način, tragedije prikazujejo žalostna in grozljiva dejanja, groteske združujejo

tragična in komična dejanja, pri farsih pa zabavamo občinstvo. Poznamo pa tudi satiro, ki je predhodnica tragedije (Trefalt, 1993).

2.8.6 Liki (osebe)

Po izbiri teme, osnovne ideje, lutkovne tehnike in teksta, načrtamo tok dejanj glavne osebe in drugih oseb v zgodbi. Prav tako moramo nujno analizirati karakterje vseh oseb v zgodbi in tudi njihove medsebojne odnose, da so skladni s temo in idejo (Trefalt, 1993).

Na tej točki govorimo o osnovnih lastnostih likov, ki so lahko pozitivne ali negativne. Vsakemu liku določimo starost, karakter (upoštevamo, da je lik socialno bitje in je odvisen od okolice), družbeni položaj, zunanjo karakterizacijo, posebnosti itd. Ta določitev, je močno povezana z lutkino tehnološko posebnostjo in njeno konstrukcijo (prav tam).

Vsak igralec mora pri sebi in svoji lutki določiti cilj, proti kateremu bo stremel in ga bo s svojim likom dosegel.

2.8.7 Osnovni konflikt

Bistvo vsake zgodbe je konflikt. Le-ta poteka od začetka do konca zgodbe (Trefalt, 1993).

V predstavi se lahko pojavlja več različnih konfliktov, a najpomembnejši je tisti, ki je povezan z osnovno idejo. Ta se imenuje osnovni konflikt, ki določi, kateri situaciji v predstavi je potrebno posvetiti največ pozornosti. Le-ta določi, katera od konfliktnih situacij je glavna in ji je potrebno posvetiti največ pozornosti (prav tam).

2.8.8 Prvi vtis

Vtis, ob prvem branju teksta, je neponovljiv. Pri prvem prebiranju teksta moramo pozornost najbolj usmeriti na splošno. Primerjamo ga lahko s tistim, ki ga gledalec podživi ob prvem ogledu predstave. Režiser si mora ob prvem branju teksta puščati prostore za spremembe, ki se jih bo domislil in si jih zaželel med samo predstavo. Režiserjevi "zapiski" igralcem pomagajo pri nadaljnjem delu, saj dopolnijo nejasnosti in šibkejše uprizoritve (Trefalt, 1993).

2.8.9 Scena, kostumi in rekviziti

Od vsakega posameznika oz. skupine, ki izvaja predstavo, je odvisno, za kakšne kostume in rekvizite se bodo odločili in kako bodo njihovi liki videti. Prav tako se sami odločijo, kakšna bo njihova scena – o tem razmišljajo že od samega začetka (Trefalt, 1993).

SCENA je lahko poljubna glede na človeške posebnosti. Paziti moramo na razporeditev predmetov, ki ponazarjajo sceno, saj le-teh ne sme biti preveč in ne premalo. Scena je lahko pomična, lahko tudi statična.

KOSTUMI morajo biti ne samo lepi, ampak tudi praktični in uporabni. Vsak kostum mora o svojem liku govoriti neko zgodbo.

REKVIZITE uporabljamo za pripovedovanje. Vse rekvizite, ki se pojavijo v predstavi, moramo tudi uporabiti – to je zlato pravilo gledališča (Štromar in Geč, 2013).

2.8.10 Glasba

Glasba je pomemben del animacije v predstavi in z njo dosežemo popolno harmonijo (Lainšček, 1994).

V predstavah ustvarja glasba različna razpoloženja. Uprizori še tako napete prizore in vse tiste, katere gledalce sprostijo. Pogosto se predvaja posneta glasba, večkrat glasba v živo, največkrat pa kar zvoki in šumi. V vrtcih in šolah, kjer se za predstavo odloči več otrok, imajo možnost delitve na igralce lutk, in tiste, ki bodo igrali spremljave na inštrumente. Tudi pri izvedbi lutkovne predstave strokovnih delavcev se najpogosteje odločajo za spremljavo v živo. Pomembno je, da se slogan uprizoritve sklada z glasbo (Golub, 2003).

Ne le da glasba ustvarja vzdušje, poudarja tudi pomembne dogodke v predstavi. Poudarja tudi različna vzdušja, različne ritme, barve zvokov, razpoloženja ipd. Izbor glasbe mora biti zelo premišljen in skrben, tako menita Štromar in Geč (2013).

Je nepogrešljiv in sestavni del nešteti predstavi. Največkrat se v predstavah pojavlja ljudska in klasična. Velikokrat se zgodi, da ponazarjanje živali v predstavi uprizorimo v živo – z igranjem na inštrumente.

2.8.11 Vaje

Bralna vaja je tista, ki je prva in pri kateri so prisotni igralci kot tudi režiser oz. vodja. Pri tej vaji se razdelijo vloge in igralci povedo svoje mnenje o predstavi. Delitev vlog poteka na podlagi karakterjev igralcev, njihovih glasov in tempa (Pengov, 2004).

Aranžirana vaja je tista, ki sledi bralni. Igralci se s strani "vodje" seznanijo s prihodi in odhodi na sceno in njihovim gibanjem na odru. Igralci se pri tej vaji naučijo vodenja lutke, njene vidljivosti, govora itd. Sledijo utrjevalne vaje, kjer igralci izpopolnijo uprizoritev, vodljivost, kretnje lutke ipd. Vse to jim mora priti v navado, zato utrjevalne vaje potekajo najdlje časa, saj morajo igralci izpiliti svoje delo (Trefalt, 1993).

Generalka je še zadnja uprizoritev predstave, kjer igralce ne opazujejo gledalci, razen "vodje. Generalki rečemo tudi tehnična vaja, kjer se vsa predstava uskladi z glasbo, razsvetljavo in drugimi tehničnimi zadevami (Pengov, 2004).

2.9 Povezovanje lutk z ostalimi področji kurikula

Presenetljivo je, da lutkarstvo vključuje skoraj vse pomembne discipline za otrokov razvoj v predšolskem obdobju: zaznavanje, razumevanje, gibanje, usklajevanje, interakcija z okoljem, govor, pripoved (The Power of the Puppet, 2012).

Na primer, področje estetike in vzgoje lahko povezujemo med seboj, kjer lahko dve ali več dejavnosti potekata vzporedno. Kadar povezujemo estetsko vzgojno področje, gre predvsem za kompleksno vzgojo. Pri združevanju estetsko vzgojnih področji pa za celoto (Gobec, 1982).

Gibanje

Primarna otrokova potreba je potreba po gibanju. S tem pogojujemo, zaznavamo prostore, časa, okolice in samega sebe. Ko otrok obvladuje roke, trup in noge, začne pridobivati samozaupanje in samozavest (Bahovec idr., 1999). Tukaj je povezava lutkovne igre z gibanjem pomembna, saj se otrok zaveda drugih otrok in odraslih v prostoru ter ga z njimi deli in sodeluje. Otrok postaja ustvarjalec v iskanju načinov in poti za reševanje gibalnih nalog z domišljijo, rešuje nove izzive, izraža svoja čustva in občutke pri izvajanju lutkovne predstave (Kroflič idr., 2001).

Jezik

Učenje jezika v vrtcu poteka ob vsakdanjih pogovorih, poslušanju in pripovedovanju literarnih besedil, ob uporabi jezika v domišljjskih igrah, v socialnih igrah, izštevankah, ugankah, pravljicah, besednih igrah ... (Bahovec idr., 1999). Lutka postane motivacijsko sredstvo za popestritev dejavnosti, kjer se bo otrok, ki ne rad komunicira, začel izražati jasno in glasno ob pripovedovanju lastnih dogodivščin.

Umetnost

Umetnost nam omogoča udejanjenje ustvarjalnih potencialov, ki jih lahko opazimo v igrivem raziskovanju in spoznavanju sveta okoli otroka. To je zanj vir motivacije, inspiracije na vseh področjih dejavnosti (Bahovec idr., 1999).

Glasba

V lutkovnem gledališču brez glasbe, ne moremo ustvarjati dobre lutkovne predstave. S glasbo ustvarjamo sproščeno ali napeto vzdušje. V vrtcu uporabljamo živo glasbo, saj

želimo, da se v predstavo vključi veliko otrok. Pripravijo se instrumentalne spremljave, vloge pa razdelimo po sposobnostih otrok (Golob, 2003).

Likovna vzgoja

Likovno izražanje v vrtcu mora potekati na razvojni stopnji obvladovanja in razumevanja otrok. Je del otrokovega spoznavnega razvoja. Pri lutkovni zaposlitvi se otroci srečujejo z različnimi likovnimi materiali in postopki, zato za izdelavo lutk in scene uporabljamo primerno lutkovno tehniko.

Plesna vzgoja

Pri plesu otrok razvija koordinacijo gibanja rok, nog in telesa, prav tako uvaja osnovne gibalne koncepte in spozna različne ritme. Z gibanjem in plesom se otroci izražajo, ustvarjajo in komunicirajo ter si izmišljajo plesne vloške za dramske predstave (Bahovec, 1999).

Družba

V skupini vlada demokratično vzdušje ter pozitivni procesi. Otroke spodbujamo k sodelovanju in k možnosti izbire. Otroci sodelujejo pri načrtovanju, oblikovanju, delitvi odgovornosti, pri skupno sprejetih odločitvah. Prav tako pa se otroci učijo od otrok različnih kultur. To se pojavlja pri igri, pesmi, rimah, izštevankah, pravljicah ipd. Te kulture se prenašajo iz roda v rod in so pomembne sestavine dela, življenja in dejavnosti v vrtcu (Bahovec, 1999).

Narava

Področje narave je v predšolskem obdobju pomembno predvsem za razvoj otrokovih sposobnosti in njegovo dejavno vključevanje v fizično kot družbeno okolje in ustvarjanje zdravega in varnega življenjskega okolja ter navad (Bahovec, 1999).

Lutkovna igra lahko otroku pomaga spoznavati živali in rastline, vendar je priporočljivo da se z njimi srečajo že prej in jih spoznajo (prav tam).

Matematika

Matematiko otrok uporablja v vsakdanjih problemih. Reševanje teh problemov ga veseli in zabava. Poudarek jim moramo dajati v igrah in vsakodnevnih dejavnostih (Kroflič, 2001).

Z matematiko se srečajo tudi pri lutkovnih zaposlitvah. Opisujejo geometrijske in fizikalne lastnosti. Uporabljajo pojme levo, desno, gor, dol, naprej, nazaj, spoznavajo čas, orientacijo, zaporedje dogodkov.

Vsebine v kurikulumu se prepletajo med seboj, zato je pomembno da jih vključujemo v vseh področjih. Lutke se lahko povežejo s čisto vsakim področjem in pripomorejo k ureničenju ciljev in boljši celostni razvoj otrok. Seveda pa je vse odvisno od vzgojitelja in njegovo pripravljenosti za delo (Bahovec, 1999).

2.10. Projektno delo

Projekt je enkratno in časovno omejeno delo s postavljenim začetkom in koncem. Imamo zastavljene cilje, s katerimi dosežemo rezultat. Rezultat nam da novo izkušnjo na različnih področjih (Glogovec, Žagar, 1992).

Pri projektu postavimo zamisli, ki stremijo k doseganju glavnega cilja. Končni cilj mora biti jasen in realen. Razčlenimo delne cilje in postopek, ki nas privede do cilja. Ko dosežemo zastavljen cilj, je projekt zaključen. Projekte delimo glede na velikost izvajanja in udeležence. Lahko so veliki, majhni, srednje veliki. Velikost določimo glede na tematiko, število udeležencev in časovni obseg (Novak, 1990).

Etape projektne delo:

2.10.1. Pobuda z oblikovanjem projektne teme in končnega cilja

Vodja projekta je po navadi oseba, ki ima glavno iniciativo. Nato predstavimo pobudo otrokom in če se najde skupni interes, začnemo s skupnim oblikovanjem projekta. Pomembno je, da določimo temo in si postavimo vprašanja, kaj sploh bomo počeli in kakšen je naš cilj projekta ter zakaj se bomo sploh lotili projekta.

Tehnike za oblikovanje pobude:

- izbira predmetov s temo,
- iskanje predlogov in odgovorov glede na problematiko,
- pripovedovanje lastnih doživetij,

- brainstorming (nevihta idej) in izbira asociacij (Novak idr., 2009).

2.10.2. Izdelava idejne skice z operativnimi cilji in nalogami

Ko smo izbrali glavno temo našega projekta, ga razdelimo na podteme. Podteme nam predstavljajo dejavnosti in deljene cilje ter operativne naloge. Cilje moramo razporediti od nadrejenega cilja do podrejenih ciljev (Novak idr., 2009).

2.10.3. Načrtovanje izvedbe

Ko imamo temo projekta in podteme ter delne cilje, začnemo z načrtovanjem aktivnosti in uresničevanjem ciljev; začnemo izpolnjevati zadane naloge. Čisto vsak načrt naj vsebuje podatke o izvajalcu posameznih nalog, časovnosti naloge, kraju izvajanja in prostora, metode in tehnike, opis prostora ter opišemo vsa uporabljena sredstva in pripomočki.

Načrt vsebuje odgovore na naslednja vprašanja:

- Kdo izvaja posamezne naloge?
- Kateri udeleženci bodo sodelovali pri nalogah?
- Kdaj bomo naloge časovno izvajali in kako dolgo bodo trajale?
- Kje se bodo naloge izvajale?
- Kako bodo naloge izvajane (metode, tehnike, postopki)?
- S čim bomo dejavnosti izvajali (sredstva in pripomočki)? (Novak idr., 2009).

2.10.3. Izvedba načrta

Ko smo do konca izdelali naš načrt, lahko pričnemo z izvedbo nalog. Naloge izvajamo po zaporedju in načrtu, ki smo si ga zastavili. Vsak je zadolžen za svojo nalogo, ki jo opravi,

kot se spodobi. Pri tem pomaga vodja, ki budno spremlja potek projekta (Novak idr., 2009).

2.10.4. Predstavitev dosežkov

Ob zaključku dejavnosti naredimo prikaz doseženega. Najbolje je, ko doseženi rezultati potrdijo uresničitev cilja (Novak idr., 2009).

2.10.5. Ovrednotenje dosežkov in celotnega poteka izvedba projekta

V zadnji fazi ovrednotimo dosežke in rezultate ter celosten projekt (Novak idr., 2009).

2.10.6. Tipi projektov

Projekte med seboj ločimo po njihovi namembnosti. Zato poznamo štiri tipe projektov: konstrukcijski tip, raziskovalni tip, projekt usvajanja in vrednotenje, tip učenja (Novak idr., 2009).

2.10.7. Projektno delo v vrtcu

Mnogo avtorjev opisuje, da je projektno delo z lutko v vrtcu, ne samo zaželjeno, temveč je pomembno. Prav tako, je mnogo izmed njih, ravno preko prakse ugotovilo in opazilo, da lahko z lutko dosežeš izjemne rezultate.

Porenta A. (2003) je skozi lutko pri projektne delu ugotovila, da je le-ta, pri otrocih okrepila pozitivne in čustvene odnose, spodbudila je izražanje čustev v skupini, spodbudila je razvoj empatije in tolerance, otrokom in vzgojiteljem je omogočila boljšo medsebojno komunikacijo. Lutka je spodbudila tudi otrokovo ustvarjalnost na vseh področjih, spodbudila skupinsko delo med otroci in povečala motivacijo za delo.

Prav tako je o pomembnosti projektnega dela pisal Dempsie (2000), ki govori o lastnih izkušnjah in izjemnih rezultatih. Opazil je sramežljive otroke, ki so se odprli in vključili med vrstnike. Le-ta poudarja, da ni potrebno, da jih lutka le hvali za delo, ki so ga opravili, pomembno je, da otroci sprejmejo tudi njeno pomoč in pohvalo vrstnikov.

2.10.8. Vloga vzgojitelja pri projektnem delu

Vloga vzgojitelja pri projektnem delu ni omejena s posebnim prostorom ali rekvizitom, zahteva le čas in seveda navdušenega ter pripravljenega vzgojitelja. Ko otroke navdušimo za uporabo lutk, imajo izreden pomen cilji, ki si jih vzgojitelj postavi pri dejavnosti z lutkami in pa pričakovanja otrok (Korošec, 2005).

Otrokom mora vzgojitelj nuditi razne materiale, zanimive zgodbe, zabavne igre, še neraziskane prostore in čas, v katerem bodo lahko ustvarjali. Pomembno je, da le-ta pri otrocih prebudi čutila in jih spodbuja k prebujanju doživljanja in čustev. Ponuditi otrokom čim večjo paleto konkretnih dejavnosti z lutko pomeni, omogočiti mu svobodno igro pri izvedbi lutkovne predstave. Otroku naj bo zaupana vloga ustvarjalca – osrednja vloga, vzgojitelj pa naj bo le njegov partner (Korošec in Geršak, 2011).

Pomoč, ki jo vzgojitelj ponudi otrokom pri igri z lutko, je vezana tudi na spodbudo pri izražanju otrokovih misli in doživljanj. To je potrebno še posebej, kadar otroci doživljajo stiske. Takrat je vloga vzgojitelja, da otrokom pomaga premagati težke ovire z lutko, v katero verjamejo, da jim bo pomagala. Otroci se preko pogovora z lutko sprostijo in le-ta jim predstavlja ščit (Korošec, 2009).

3. NAMEN PROJEKTA

Namen naše diplomske naloge je načrtovati in izvesti primer lutkovne predstave, ki jo lahko pripravijo strokovne delavke/ delavci v vrtcu. V diplomski nalogi bomo opisali projekt od načrtovanja do izvedbe le-tega.

4. CILJI PROJEKTA

Naši cilji so:

- Načrtovati in izvesti projektno delo, pripravo primera lutkovne predstave strokovnih delavcev za otroke,
- spodbuditi strokovne delavce k izražanju skozi lutkovno predstavo,
- razvijati izražanje domišljije in spoznavanje umetniških jezikov pri strokovnih delavcih,
- otrokom približati lutkovno umetnost,
- spodbuditi življenje otrok v lutkovne dejavnosti, ki jih zgoj opazuje,
- spoznavati pravine gledališča in lutkovne umetnosti za otroke.

5 METODOLOGIJA

Za izdelavo zaključnega dela smo uporabili deskriptivno metodo pedagoškega raziskovanja, uporabo primarnih virov in metodo projektne dela skozi izvedene praktične dejavnosti.

6 PRAKTIČNI DEL

6.1 Priprava in načrtovanje projekta: Lutkovna predstava strokovnih delavcev za otroke

6.1.1 Opredelitev projekta

Vodji projekta: Alja Macuh, Špela Maicen

Udeleženci: Otroci v vrtcu, vzgojiteljica, pomočnica vzgojiteljice

Prostor izvedbe: vrtec (prostori vrtca)

Trajanje: 10 dni

Utemeljitev: Za projektno delo smo izbrali predstavitev primera, kako pripraviti in izvesti lutkovno predstavo v vrtcu, ki jo igrajo strokovni delavci. Kako izvedemo kvalitetno in poučno lutkovno predstavo, ki bo vplivala na otrokovo razumevanje lutkovnega gledališča? Tako, da otrokom približamo zanimanje za lutke, lutkovne predstave in prav tako animacijo različnih vrst lutk. Želja je tudi vzpodbuditi strokovne delavce k izvajanju takšnih dejavnosti v vrtcu in da kasneje z izvedbo in lastnimi predstavami navdušimo še otroke in pripravimo lutkovno predstavo tudi z njimi. Prav tako pa se otrok ob gledanju predstave nauči gledati, poslušati in samostojno dojemati neko prikazano situacijo in vanjo vključuje lastna izražanja in čustva. Otrok spoznava bonton ob ogledu predstave in je v socialni interakciji z ostalimi.

Pojmi: Lutka, lutkovna predstava.

Namen: Namen našega projekta je načrtovati in izvesti primer lutkovne predstave, ki jo lahko pripravijo strokovne delavke/ delavci v vrtcu. V projektu bomo opisali načrtovanje in izvedbo lutkovne predstave in lastne izkušnje pri realizaciji projekta.

Z raziskovalnim delom želimo spodbuditi otroke k razumevanju in uporabi lutkovnega gledališča.

Cilji:

- Zasnovati projektno delo, kako se lotiti priprave in izvedbe lutkovne predstave kot strokovni delavci.

- Pripraviti in izvesti lutkovno predstavo v vrtcu (izbira besedila, vrsta lutk, priprava lutk in scene, priprava mizanscene, izbor glasbe in zvočnih efektov ...).
- Opazovanje vživljanja in občutkov otrok med in po predstavi.
- Analiza izvedbe predstave in posameznih dejavnosti z otroki po predstavi.

Metode: Pripovedovanje, razgovor, demonstracija ter opazovanje

Sredstva: Tiskani viri, IKT.

6.1.2 Načrt projekta

ČAS	PRO-STOR	UDELE-ŽENCI	SRED-STVA	VSEBINA DELA	METODE	CILJI	PODRO-ČJA RAZ-VOJA
1. dan	Zbornica	Strokovni delavci Vrtca		Strokovni delavci se dogovorijo za pripravo lutkovne predstave za otroke in ustvarijo brainstorming in načrt dela.	Razgovor	Priprava lutkovne predstave strokovnih delavcev za otroke.	Umetnost
2. dan	Knjižnica	Strokovni delavci vrtca	Tiskani viri	Izbor teksta, razlaga karakterjev in vlog v predstavi in zapis sinopsisa.	Pogovor	Izbira dela primerne za otroke drugega starostnega obdobja.	Umetnost, jezik
3. dan	Zbornica	Strokovni delavci vrtca	Materiali za izdelavo lutk in scene. Izbira glasbe.	Strokovni delavci izberejo vrsto lutk s katerimi bodo igrali in le-te izdelajo. Izdelajo tudi sceno in izberejo glasbo.	Izdelava lutk, izdelava scene, iskanje glasbe za predstavo.	Izdelava lutk primernih za starost otrok in glede na gibanje v sami zgodbi. Izbor primernih glasbenih učinkov v predstavi.	Umetnost
4. dan	Telovadnica	Strokovni delavci vrtca	Lutke in scena	Vaje za lutkovno predstavo	Igranje z lutko in vživeljanje v vlogo.		Umetnost

5. dan	Igralnica	Vzgojiteljica, otroci	Lutka	V jutranjem krogu, vzgojiteljica predstavi otrokom lutke in sledi pogovor o lutkovnih predstavah.	Pogovor	Otroci se spoznajo z lutko.	Umetnost
6. dan	Igralnica	Vzgojiteljica, otroci	Lutka	Vzgojiteljica pripravi otrokom lutkovno predstavo z naslovom: Miška želi prijatelja.	Ogled predstave.	Otroci si ogledajo lutkovno predstavo. Izražajo čustva ob ogledu predstave. Upoštevajo bonton ob gledanju predstave.	Umetnost
7. dan	Igralnica	Vzgojiteljica, otroci		Otroci se po ogledani predstavi pogovorijo o zgodbi in izdelajo lutke živali, ki so nastopale v predstavi.	Demonstracija, razgovor, izdelovanje lutk.	Otroci поближе spoznajo delo z lutkami. Otroci si izdelajo lastne lutke iz predstave.	Umetnost
8. dan	Igralnica	Vzgojiteljica, otroci	Lutke, lutkovni kotiček	Otroci sami igrarajo predstavo: Miška želi prijatelja.	Igranje lutkovne predstave.	Otroci sodelujejo pri pripravi lutk. Preko lutke utrjujejo	Družba, umetnost

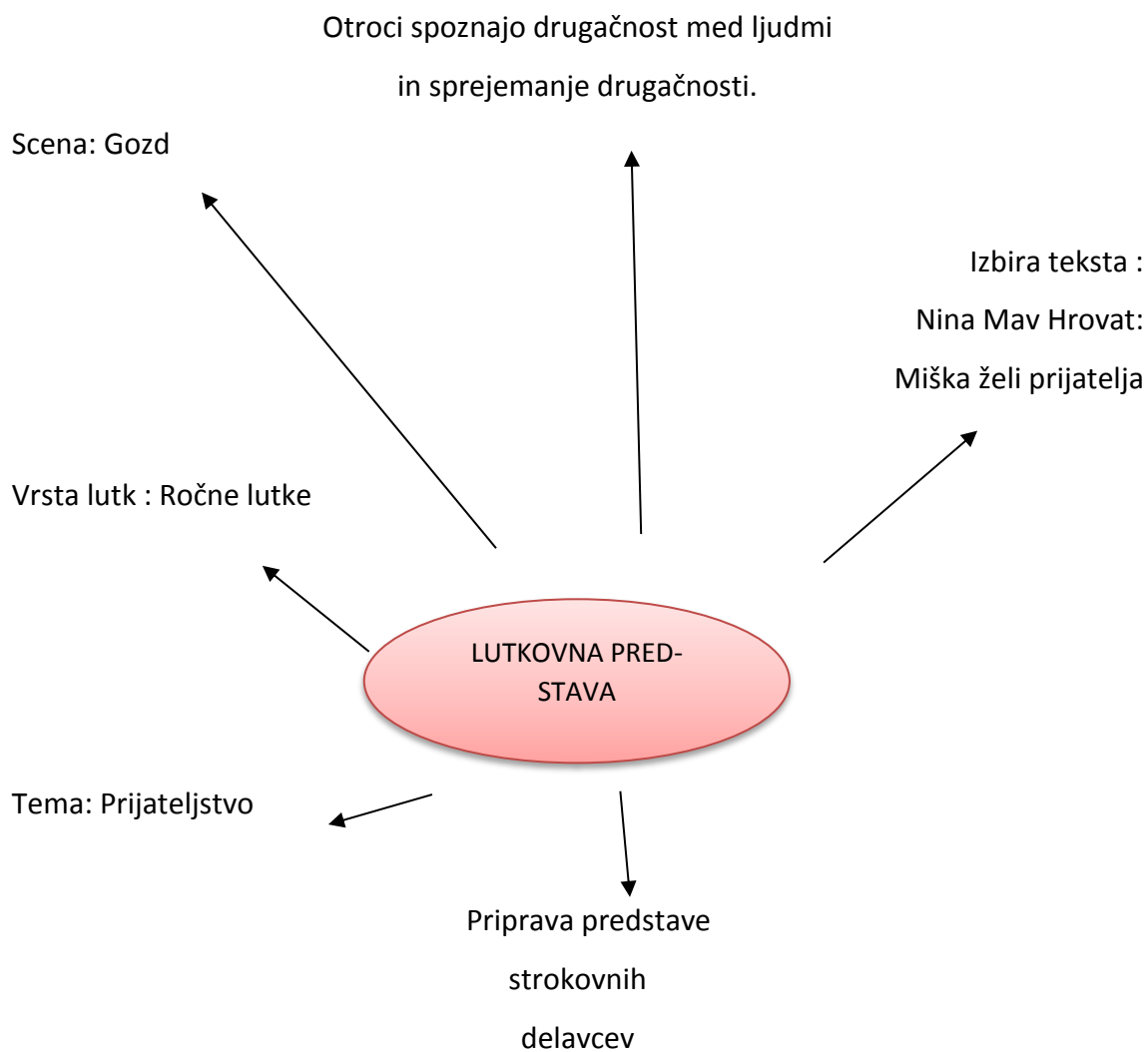
						lastno samopodoba. Premagujejo strah pred nastopanjem.	
9. dan	Igralnica	Otroci, vzgojiteljica	Lutke	Otroci izdelajo drevo prijateljstva na katerega odtisnejo svoje dlani.	Pogovor, izdelovanje plakata.	Otrok spozna pomen prijateljstva, drugačnosti in sprejemanja.	Umetnost, družba
10. dan	Igralnica	Otroci, vzgojiteljica	Knjige, video-posnetki živali v naravi.	Otroci spoznajo življenje gozdnih živali, ki so nastopale v lutkovni predstavi. Otroci s kostumi živalih iz gozda poljubno rajajo in po želji odigrajo gledališko predstavo.	Razgovor, ogled živali na posnetkih.	Otrok spozna gozdne živali v predstavi .	Narava

6.1.3 Pobuda

Za ta projekt smo se odločili predvsem zaradi spoznavanja, vpeljevanja in uporabe lutk v vzgojno-izobraževalnem procesu. Zdi se nam pomembno, da vzgojitelji uporabljajo lutke pri vsakdanjem delu.

6.1.4 Časovnica

Brainstorming :

Izbira zgodbe

Po razmisleku in prebiranju različnih otroških zgodb smo si izbrali knjigo *Nina Mav Hrovat: Miška želi prijatelja*. Glavna junakinja te zgodbe je miška. Stranske vloge imajo krt, dihur, kresnička in veter. Zgodba se vrti okoli miške, ki si želi spoznati nove prijatelje.

Sinopsis

MIŠKA ŽELI PRIJATELJA
(Avtorica: *Nina Mav Hrovat*
Ilustratorica: *Kristina Krhin*)

Miška: Špela Maicen

Kresnička: Alja Macuh

Krt: Alja Macuh

Dihur: Alja Macuh

Veter: Alja Macuh

Miška: „Oh, jaz nesrečnica. Tako temno je postalo, jaz pa sama samcata!“

Miška: „Kdo si?“

Kresnička: „Kresnička sem.“

Miška: „Kako sem te vesela! Bi ostala pri meni čez noč? Temno je in zelo me je strah.“

Kresnička: „Seveda, nič ne skrbi.“

Miška: „Kdo pa si ti? Tako črn in grd kot noč!“

Kresnička: „No, ponoči se ti pa nisem zdela grda kot noč.“

Miška: „Ojej, oprost! Nisem te spoznala. Zdaj ko nimaš lučke, si videti čisto drugačna.“

”

Kresnička: „Tudi ti si čisto drugačna, zdaj ko je dan in te ni več strah.“

Miška: „Tako sem sama. Najbolje, da si poiščem prijatelja.“

Krt: „Revica, saj vsa drgetaš.“

Miška: „Tako me zzebe in ssstrah me je! Nobenega zavetja nimam in daleč od doma sem.« ”

Krt: „Pridi na toplo v moj dom.« ”

Miška: „Kdo pa si, ki se potikaš tod okoli z blatnimi lopatastimi šapami?« ”

Krt: „Krt sem! Krtina, v kateri si tako lepo spala, je moja! Povabil sem te, da si bila na suhem in toplem, zdaj me boš pa zmerjala, ti ošabna miš!« ”

Miška: „Ojej.« ”

Miška: „Oh, kako zelo sem lačna. Tako zelo!« ”

Dihur: „Izvoli.« ”

Miška: „Mmmmmm, njam, mljaask! Kako je slastno, kako je dobro. Hvala ti, neznanec! Kdo pa si?« ”

Dihur: „Dihur sem.“

Miška: „Kaj? Smrdljivi dihur?!”

Dihur: „Prej, ko si bila lačna, pa nisem bil smrdljiv!”

Miška: „Oprosti!”

Miška: „Tako sem sama. Nobenega prijatelja nimam.“

Veter: „Miška,« jo je nagovoril, »toliko prijateljev si srečala, pa si vse zavrnila.“

Miška: „Res je, zelo nesramno sem se vedla do tistih, ki so bili z mano prijazni. S svojimi besedami sem užalila prijazno kresničko, gostoljubnega krta in radodarnega dihurja. Prav zares! Nikoli več se ne bom tako obnašala!”

Miška: „Odšla bom domov. Na poti bom poiskala dihurja, krta in kresničko. Vsem se bom opravičila in jih povabila k sebi domov, kjer bom skuhala čaj in postregla s piškoti. Povabljen bo tudi veter. Saj res, boljših prijateljev še nisem imela, kot sedaj!”

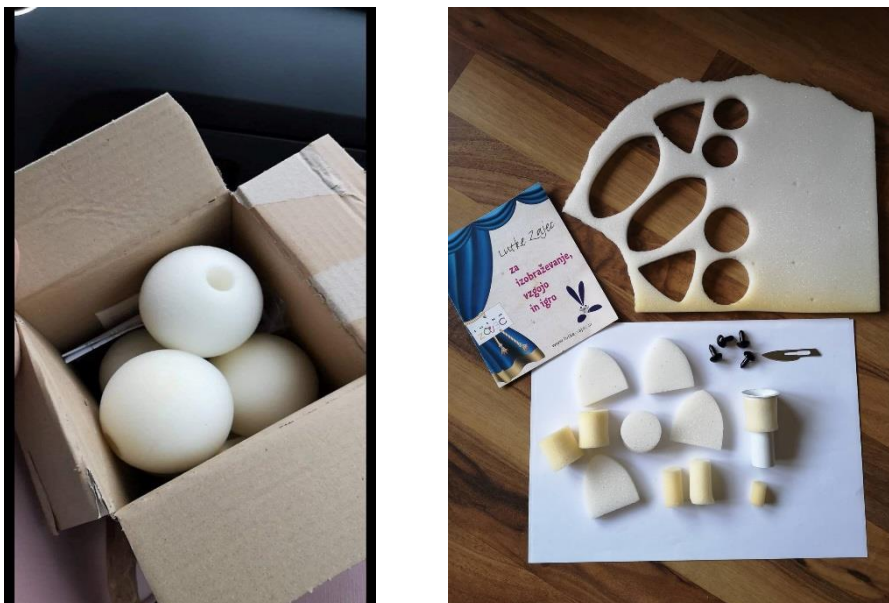
Slika 2: Knjiga Nine Mav Hrovat: Miška želi prijatelja

(pridobljeno iz: <https://www.miszalozba.com/knjige/miska-zeli-prijatelja/>, 17. 1. 2020)

6.1.5. Izdelava lutk

Otroci v 2. starostnem obdobju odlično sprejemajo različne zgodbe in vse kar opazijo, želijo tudi posnemati. Zato smo se odločili, da bomo izdelali enostavne lutke kot tudi scenografijo.

Odločili smo se za ročne lutke. Zgodba nam je narekovala živahnost likov in veliko premikanja, kar bi z ročnimi lutkami najlažje uprizorili, prav tako pa lahko zelo dobro uprizorimo govorjenje posamezne živali. Lutke so živahne in se jih lahko dobro animira. Primerne so tako zgodbi kot tudi raznolikosti dialoga. Za obleke lutk smo se odločili in uporabili umetni material-filc.

Slika 3: Lutkovni material iz podjetja Zajec d.o.o. (foto: Macuh Alja, 1. 2. 2020)

Slika 4: Šivanje oblek za lutke. (foto: Alja Macuh, 5. 2. 2020)

Izdelava scene

Za podlago na sceni sva izbrali veliko zeleno odejo, ki predstavlja gozdno jaso. Izdelali sva tudi par večjih dreves in travo iz barvnega papirja, jih ojačali s kartonom in oblepili s tekstilom. Za minimalistično sceno z nedodelanimi elementi sva se odločili z namenom, saj želiva, da si otroci s pomočjo domišljije ustvarijo svojo sliko zgodbe, svojo predstavo, v kakšnem gozdu živi miška, kakšno neurje jo je strašilo, kako zelo jo je bilo ponoči strah

...

Slika 5: Izbran material in izdelava scene. (foto: Alja Macuh, 10. 2. 2020)

Izdelava miške

Za to likovno podobo smo se odločili po ogledu več lutkovnih predstavah. Ogledali smo si miške, majhne in velike, črne, sive, bele, roza, a najbolj všeč nam je bila miška sive barve, ki smo ji dodali čisto naše ideje, ki dopolnijo našo lutko (barva nosu, notranjosti ušes in raznih odtenkov na lutki).

Izdelali smo sivo miško z dolgimi brki in majhnimi ušesi, kot jih ima prava miška.

Potrebščine: penasta krogla premera 10 cm, tulec za vrat, črne oči, siva tempera, sivi filc, roza cof, roza pena, škarje, lepilo.

Slika 6: Deli lutke in miška. (foto: Špela Maicen, 17.2.2020)

Izdelava krta

Za to likovno podobo smo se odločili po ogledu več lutkovnih predstavah. Ogledali smo si krte, ki so bili debeli, suhi, stari z očali, mladi z lopato. Odločili smo se za mladega krta, ki nima določenih specifičnih lastnosti, dodali smo mu čisto našo idejo, ki dopolni in poživi lutko (barva smrčka).

Za krta smo izbrali črno obleko in črno glavo, saj smo ga želeli približati naravnemu videzu.

Potrebščine: penasta krogla premera 10 cm, tulec za vrat, črni sukanec, košček pene, črne oči, črna tempera, črni filc, roza cofek, škarje, lepilo.

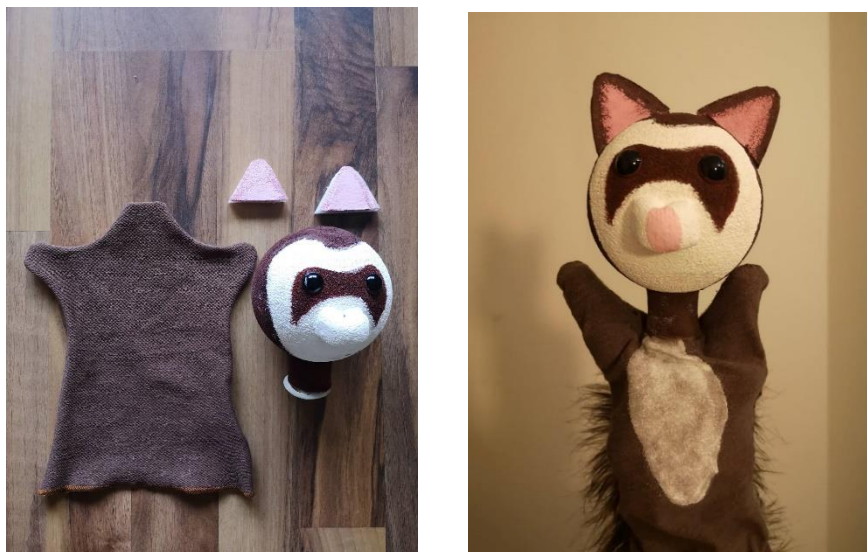

Slika 7: Deli lutke in krt. (foto: Špela Maicen, 17. 10. 2019)

Izdelava dihurja

Za to likovno podobo smo se odločili po ogledu več lutkovnih predstavah. Ogledali smo si dihurje, sive, bele, črne, rjave, a nam najljubši je bil rjave barve z belo liso na trebščku. Odločili smo se za dihurja, z roza smrčkom, roza barvo notranjosti ušes in debelim kosmatim repom (poživili smo podrobnosti).

Potrebščine: penasta krogla premera 10 cm, tulec za vrat, rjavi sukanec, košček pene, črne oči, rjava, bela in rdeča tempera, rjavi filc, škarje, lepilo, čopič.

Slika 8: Deli lutke in dihur. (foto: Alja Macuh, 18. 10. 2019)

Kresnička

Za to likovno podobo smo se odločili po ogledu več lutkovnih predstavah. Odločili smo se za črno barvo lutke, kateri smo dodali transparentno rjava krila. Odločili smo se tudi za nevpadljivo črno barvo oči in tipalk, dodali minimalno rumene barve zadek in črne okončine.

Uporabili smo barve kresničke v realnosti in z rumenim zadkom ponazorili njen zadek, ki se sveti v temi.

Potrebščine: krogla iz stiropora, črna rokavica iz blaga, črna tempera barva, barvne žičke, škarje, nogavica, črne oči, pištola za vroče lepljenje.

Slika 9: Deli lutke in kresnička. (Foto: Špela Maicen, 19.10.2019)

Veter

Prav tako smo se tudi za to likovno podobo odločili po ogledu več lutkovnih predstavah. Odločili smo se za prozorno šumečo folijo in jo pritrdili na kitajske paličice. Odločili smo se tudi za nevpadljivo barvo paličic. Paličice nam omogočajo lažje dovajanje vetra med folijo, zato je posledica močnejše šumenje.

Potrebščine: prozorna plastična vrečka, vrvice, lepilni trak.

Slika 10: Izdelava vetra in veter. (foto: Špela Maicen, 19. 10. 2019)

Izbira glasbe

Pri zgodbi in kasneje pri predstavi smo uporabili zgoščenko in glasbo iz le-te, priložene h knjigi avtorice zgodbe- Nine Mav Hrovat.

Slika 11: Zgoščenka Miška želi prijatelja, avtorice Nine Mav Hrovat

(foto: Alja Macuh, 9. 3. 2020)

Izražanje teme prijateljstva v zgodbi

Otroci se skozi zgodbo na izviren in preprost način srečajo ne samo s temo o prijateljstvu, ampak tudi s temo o osamljenosti, ki pa je otrokom običajno tuja. Prav tako se v zgodbi pojavljajo predsodki zavračanja pomoči zaradi zunanjega izgleda in diskriminacija. O tem se še mlajši otroci ne učijo, ne pogovarjajo, dokler ne pride do situacije, v kateri mora strokovni delavec otroke seznaniti s to temo in ukrepati. Otroci se skozi zgodbo naučijo, da le prijaznost nekaj velja in da moramo spoštovati razlike in drugačnost in da je pomembno v prijateljstvu spoštovanje, razumevanje in sprejemanje razlik posameznika.

Miška v zgodbi doživlja različne stiske, kot so osamljenost, iskanje zavetja, iskanje hrane itd. in pri tem ji pomagajo prijatelji iz gozda. Vendar miška ne zna ceniti njihove dobrote in prijateljstva in se do njih zelo grdo vede in zmerja njihov videz, kar pa odžene njene prijatelje, ki so ji pomagali v stran. Tako ostane sama. Miška le ugotovi, da lepa beseda nekaj velja in da mora s prijatelji ravnati lepo, prijazno, skrbno in jih ne zbadati, saj le tako ne bo osamljena in bo lahko imela ves čas prijatelje na njenih čajankah.

Zgodba je za otroke poučna

Zgodba je za otroke zelo poučna, saj se dotakne teme prijateljstva. Tema je, za otroke že od prvega obiska v vrtcu, zelo pomembna. O prijateljstvu se začnemo učiti in pogo-varjati že zelo zgodaj. Učimo se tudi, ko odrastemo in smo starejši. Z vsakim prijateljem se kaj novega naučimo in kaj novega spoznamo. Prav tako moramo omeniti temo, ki se v zgodbi pojavi, to je osamljenost. Otroke seznanimo s temo, otroke zanima kaj več o tej temi. Vendar je o tem težko govoriti. Pustimo, da dejanja govorijo, da se otroci skozi tako poučne zgodbe naučijo posledic nekaterih dejanj. Otroci se prav tako srečajo s temo o predsodkih. Prav je, da tudi o predsodkih govorimo že z malimi otroki, saj si otroci zelo hitro v glavi ustvarjajo predsodke, ki se jih učijo ravno od staršev in starejših.

Analiza posameznih prizorov v zgodbi

1. prizor: Miška razmišlja in ugotovi, da nima prijateljev in da je zelo osamljena. Odloči se, da gre na sprehod po gozdu in si poišče prijatelje.

2. prizor: Znoči se. Miško postane strah, skoraj že zajoka, ko v temi zagleda majhno lučko. Kresnička vso noč ostane in sveti ob miški, da lahko le-ta mirno spi.

3. prizor: Naslednje jutro se miška zbudi in ob sebi zagleda črnega hrošča. Nespoštljivo ga primerja s črno, grdo nočjo. Kresnička ji tega ne oprosti, zato se odloči oditi.

4. prizor: Miško ujame dež. Mimo premočene živalce so švigale strele in zelo se je bala grmenja. Sreča neznanca krta, ki ji ponudi zavetje in topel dom.

5. prizor: Naslednje jutro miška primerja krta z neznancom, ki ima blatne lopataste šape. Krt se je iz jeze, užaljen, zaril pod zemljo.

6. prizor: Miška se je odpravila naprej in postala zelo lačna. Njeno jadikovanje je zaslišal neznanec dihur, ki ji je ponudil nekaj hrane.

7. prizor: Miška se je nasitila in vprašala neznanca, kdo sploh je. Dihur se ji je predstavil in miška ga je primerjala in zmerjala s smrdljivimi dihurji. Dihur tega ni prenesel, zato je užaljen odhitel vstran.

8. prizor: Miška se ponovno zamisli, kako je sama in da nima prijateljev. Naenkrat zasliši veter, ki jo je nagovoril o njenem neprimernem vedenju. Miška se zamisli nad svojim nespoštljivim dejanjem in sklene, da se ne bo nikoli več tako grdo obnašala.

9. prizor: Sklene, da po poti v gozdu poišče živali, ki jih je užalila, se jim opraviči in jih povabi na čaj. Miška ugotovi, da boljših prijateljev še ni imela.

6.2 IZVEDBA PROJEKTA

6.2.2 Sodelovanje v timu

Za dober tim potrebuješ osebe, ki sodelujejo med seboj, se spodbujajo, sprejemajo kompromise, niso konfliktni in med seboj delujejo harmonično. Naš tim je zagotovo eden izmed uspešnih, saj smo v času sodelovanja spoznali sami sebe in se preizkusili v sodelovanju, kar nam bo pripomoglo tudi v nadaljnji službeni karieri, saj poklic vzgojitelja temelji predvsem na tem. Najprej smo zapisali ideje glede projekta in zasnovali načrt in potek dela. Prav tako smo izbrali vrtec, v katerem bi predstavili najino predstavo. Pri vaji lutkovne predstave smo se dopolnjevali, ocenjevali in izboljševali.

Evalvacija, 1.dan:

Dogovor za pripravo lutkovne predstave za otroke in izvedemo in zapišemo možgansko nevihto in načrt dela.

V času študija na Pedagoški fakulteti Maribor nas je navdušila Lutkovno gledališka vzgoja. Bili smo navdušeni nad animacijo lutk in delom z njimi, zato smo se tudi odločili za poglobitev v delo. Tako se nam je porodila ideja, da ustvarimo lutkovno predstavo, ki bo namenjena otrokom v izvedbi strokovnih delavk.

Najprej smo si zastavili vprašanje, kakšno predstavo želimo narediti in za katero starostno obdobje. Izdelali smo miselni vzorec, kamor smo zapisali možgansko nevihto t.i. »brainstorming«. Ključne besede so vzele iz nas: predstava, ki jo izvedejo strokovni delavci, tema – prijateljstvo, scena – gozd, vrsta lutk – ročne, otroci spoznavajo drugačnost med ljudmi in le-to tudi sprejemajo ter zgodba Nine Mav Hrovat: Miška želi prijatelja. Odločili smo se, da bomo izbrali za tematiko prijateljstvo, saj bomo predstavo izvajali za otroke, ki se že zavedajo, kaj pomeni prijateljstvo, ki si ga na svoj način tudi znajo razložiti. Izbrali smo starostno skupino 4– 5 let. Pridobili smo tudi potrditev teme, s strani mentorice izredne profesorice Sabine Šinko.

Evalvacija, 2.dan:

Izberemo tekst, sladi razlaga karakterjev in vlog v predstavi ter zapis sinopsisa.

Po razmisleku in prebiranju različnih otroških zgodb smo si izbrali knjigo *Nine Mav Hrovat: Miška želi prijatelja*. Zgodba nam je bila všeč. Po našem mnenju je primerna za otroke drugega starostnega obdobja, saj ima ravno pravšnje število oseb, preprost in razumljiv tekst in pomembno sporočilo. Menimo, da otroci v drugem starostnem obdobju že morajo poznati besedo prijateljstvo, pomen deljenja igrač, razlike med ljudmi in sprejemati drugačne od sebe. Veliko otrok prinese v vrtec predsodke do drugih od doma in zato je pomembno, da jim v vrtcu drugačnost dobro predstavimo in jim poskušamo vcepiti sočutnost do drugih ljudi in povezovanje z drugimi, ne samo z otroki. Zavedamo se, da otroci ne morejo biti prijatelji z vsemi, jim pa poskušamo vzpostaviti vsaj čut in spoštovanje do sočloveka. Prav tako tudi zgodba, ki smo si jo izbrali, govori o miški, ki se počuti zelo osamljeno in si nadvse želi prijatelje, vendar na vsakem najde napake, ki jo zelo močno motijo. Dobili smo tudi dovoljenje avtorice dela, Nine Mav Hrovat in založbe, kjer je bilo delo izdano. Vloge smo razdelili glede na časovno prisotnost lika v zgodbi. Glavna junakinja te zgodbe je miška. Stranske vloge imajo krt, dihur, kresnička in veter. Zgodba govori o miški, ki si želi spoznati nove prijatelje, vendar se do njih zelo grdo obnaša, saj ji ne odgovarja njihov videz. Miška se odpravi po gozdu, vendar se stemni in najprej sreča kresničko. Kresnička je prijazna, ustrežljiva in ostane z miško, da lahko mirno zaspi. Zjutraj miško zmoti, da kresnička izgleda kot črn hrošč. V zgodbo vstopi krt, ki pomaga miški pobegniti pred nevihto. Krt je prijazen in gostoljuben. Kasneje miško zmotijo njegove blatne lopataste šape. Miška se nato sreča z dihurjem, ki ji ponudi svojo hrano, da ne bi bila več lačna. Miška zjutraj reče dihurju, da je smrdljiv. Veter ima zelo pomembno vlogo v zgodbi in spremlja miško ter jo opazuje, kako grdo se obnaša do živali v gozdu, ko pa miška ostane sama jo opomni, zakaj nima prijateljev. Tedaj se miška končno zamisli nad svojim obnašanjem.

Po izbranem delu in razdelitvi likov smo pričeli z oblikovanjem sinopsisa. Zgodbo smo obdržali v originalu, saj je bila primerno dolga in zanimiva za otroke izbranega obdobja. Izpisali smo vloge in dialoge iz besedila v dramski tekst.

Evalvacija, 3.dan:

Izberemo vrsto lutk, s katerimi bomo igrali in le-te izdelali. Izdelamo tudi sceno in izberemo glasbo.

Z mentorico smo se dogovorili za primerno vrsto lutk, ki jih bomo izdelali. Odločili smo se za ročne lutke. Izbrali smo jih zaradi sovpadanja z zgodbo, saj je dosti premikanja likov. Z ročnimi lutkami lahko zelo nazorno prikažemo premikanje. Lutke so živahne in z njimi lahko dobro animiramo. Primerne so tako zgodbi, kot tudi dialogu. Za obleke lutk smo se odločili in uporabili umetni material – filc. Najprej smo narisali obliko, jo izrezali in zašili s šivalnim strojem. Glavo, ušesa in ostale podrobnosti smo naročili pri Lutke Zajec d.o.o., kjer so nam prijazno svetovali o podrobnostih izdelovanja lutk. Dobili smo krogle iz gobe, vratove, ušesa in oči. Gobo smo pobarvali s tempera barvami, tako da smo jo namakali v barvah zmešanimi z vodo. Ostale dele lutk smo na glavo zalepili z univerzalnim lepilom, ki je bilo najprimernejše za lepljenje gobe. Pri izbiri glasbe smo po premisleku, predlogu in dogovoru z mentorico in predhodnem dovoljenju avtorice zgodbe, Nine Mav Hrovat, odločili za glasbo z zgoščenke, priložene h knjigi. Za podlago na sceni smo izbrali veliko zeleno odejo, ki predstavlja gozdno jaso. Izdelali smo par večjih dreves in travo iz barvnega papirja, ju oblepili s tekstilom ter ojačali s kartonom. Prav tako smo po enakem principu izdelali krtino. Pri sceni smo za lepljenje uporabili pištolo za vroče lepljenje. Za minimalistčno sceno z nedodelanimi elementi smo se odločili z namenom, saj želiva, da si otroci s pomočjo domišljije ustvarijo svojo sliko zgodbe: v kakšnem gozdu živi miška, kakšno neurje jo je strašilo, kako jo je bilo strah ipd.

Evalvacija, 4. dan:

Vaje za lutkovno predstavo so potekale na Pedagoški fakulteti Maribor. Pripravili smo sceno, lutke in glasbo. S pomočjo možnosti zatemnitve prostora nam je v lutkovni predstavi uspelo pričarati svetlobne efekte. Potrebne je bilo veliko vaje, da smo izpolnili načrtano. Šele ko smo bili zadovoljni z vsemi detajli iz naše predstave, ki so potrebni, smo bili pripravljeni in dobili mentoričino dovoljenje, da le-to odigramo otrokom.

Evalvacija, 5. dan:

Načrtovane dejavnosti so bile: V jutranjem krogu bi otrokom predstavili različne vrste lutk. Sledil bi pogovor o lutkah in lutkovnih predstavah. Preko spletne strani YouTube bi jim pokazali, kako se lutke tudi animira. Nato pa bi iz velike vreče potegnili prave ročne lutke, prstne, lutke v lončku, lutke na palici. Z njimi bi se lahko otroci rokovali in si jih ogledali od blizu. Prikazali bi jim igranje lutk, kako lutko držimo, kako se lutka pogovarja in najpomembnejše, kako se lutka premika. Ob izvedbi možganske nevihte z otroki na vprašanje "kaj in kdo so lutke?", bi dobili zagotovo odlične odgovore. Ogledali bi si tudi fotografije, kako se lutke skrivajo za sceno in kako nastopajo skupaj s še drugimi lutkami, kako plešejo in pojejo na odru, pred ali za paravanom. Tako bi preverili znanje o lutkah in lutkovnih gledališčih pri otrokih.

Evalvacija, 6. dan:

Ogled lutkovne predstave.

Zjutraj bi pripravili telovadnico vrtca v pravo lutkovno gledališče. Nato bi povabili otroke na ogled lutkovne predstave Miška želi prijatelja. Med predstavo bi opazovali otrokovo koncentracijo, njegove čustvene odzive in po koncu predstave poslušali njihove komentarje na izvedeno predstavo. Prav tako pa bi opazovali razvoj njihove empatije in socialne interakcije.

Evalvacija 7. dan:

Otroci bi si izdelali lutke iz predstave. Med izdelovanjem bi razvijali čut do estetike, fino in grobo motoriko, socialno interakcijo z drugimi otroki, sodelovanje in pomoč drugim otrokom.

Evalvacija 8. dan:

Otroci bi sami zaigrali lutkovno predstavo Miška želi prijatelja. Vživeli bi se v prave lutkarje, seveda bi morali osvojiti potek zgodbe in vaditi animacijo lutk. Prav tako bi morali biti strpnji do drugih in se prilagajati različnim načinom animiranja. Naučili bi se nastopanja in premagovali strahove ter dokazovali strpnost in poslušnost kot gledalci.

Evalvacija 9. dan:

Izdelovanje drevesa prijateljstva. Pogovor o prijateljstvu in kaj sploh beseda prijateljstvo pomeni za otroke bi nam pripomogli k izdelovanju drevesa prijateljstva. Opazovali bi otroke, kako dojemajo prijatelje, zapisovali njihove odgovore in jih kasneje analizirali in s tem pripomogli, da lažje pomagamo otroku, ko je v stiski in kakšno pomoč bližnjega si želi. Velik poudarek bi dali tudi na opravičilu in da se nam ni potrebno družiti z vsemi otroki v vrtcu. Če se s kom ne razumemo, ga pustimo na miru in ne drezamo vanj in se iz njega ne norčujemo.

Evalvacija 10. dan:

Razgovor, ogled živali na posnetkih. Naravoslovni kotiček.

Otrokom bi ponudili naravoslovni kotiček, ki bi bil prisoten v igralnici ves dan. V kotičku bi spodbujali, da bi se otroci poslušali med seboj, razvijali samopodobo in samozavest.

7 SKLEP

V teoretičnem delu smo opredelili lutkovno gledališče kot zvrst gledališča za otroke. Omenili smo prvine gledališča kot tudi izhodišča za pripravo samostojne predstave. Predstavili smo vrste lutk in podrobneje opisali vrsto, ki smo jo v svojem projektu uporabili. Opisali smo pomen prisotnosti lutke tudi v vzgoji in izobraževanju. Omenjena je bila tudi primerna uporaba lutke v prvem, kot tudi drugem starostnem obdobju ter v katere dejavnosti lahko vključujemo otroke na področju gledaliških dejavnosti. Našteli in opisali smo načine uporabe lutk v vrtcu in kako potekajo priprave za načrtovanje lutkovne predstave od začetka do konca. Lutko smo povezali tudi z drugimi področji kurikula, predstavili tipe projektov in kako se le-ti izvajajo v vrtcih ter na koncu predstavili še naš projekt.

Projekt in dejavnosti smo želeli izvesti v vrtcu Cirkulane, z otroki starimi 4–5 let, v skupini, ki jo sestavlja 20 otrok.

Naš osnovni namen projekta je bil, da lutke približamo otrokom, jih seznanimo z različnimi vrstami lutk, prav tako pa tudi z različnimi dejavnostmi z lutkami. Odločili smo se, da lutke otrokom približamo skozi lutkovno predstavo.

Izvedbo naše predstave je onemogočila izredna situacija v državi, saj so zaradi covid-19 zaprli vse vzgojno-izobraževalne zavode. Zaradi zdravja, varnosti otrok ter nas samih smo po posvetu z mentorico ugotovili, da projekta diplomske naloge ne bomo mogli izvesti. Pripravili smo le primer projekta priprave in izvedbe lutkovne predstave strokovnih delavcev za otroke. Napisano je lahko v pomoč in pozitivna spodbuda strokovnim delavcem, da ob vrnitvi otrok v vzgojno-izobraževalne institucije, pripravijo otrokom to ali drugo lutkovno predstavo. Naš projekt zajema priprave za 10 dni in vse-

buje vse od priprave teksta, scene, lutk, glasbe in izvedbe lutkovne predstave ter možnosti naših ali drugih koticov za otroke. Mi pa zagotavljamo, da bomo ta projekt zagotovo uporabili v vrtcu v prihodnosti, ko bo le-to možno.

8 VIRI IN LITERATURA

1. Ahačič, D. (1969). *Mladina na odru: priročnik za aktivno gledališko vzgojo na osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
2. Bahovec, E. D., ... (1999). *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
3. Borota, B., Geršak, H., Korošec, H. in Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper.
4. Breničar, S., Šušteršič, M., Vižintin, B., Oven, A., Petrovič, A., Bezeljak, N., (2014). *Izdelava lutke, lutka in lutkovna igra kot terapevtski in didaktični pripomoček*. Maribor: Kulturno - umetniško društvo Moment.
5. Dempsie, G. (2000). Can I Love You? A Child's Adventure with Puppets and Play. *The Journal of the Imagination of Language Learning*, 5, 28-35.
Pridobljeno:
6. Gal Štromar, M. in Geč, G. (2013). Črkolandija: pravljica, dramsko besedilo, gledališki priročnik. Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti : Amanart.
7. Glogovec Z., Žagar, D. (1992). *Ustvarjalnost: Projektno vzgojno delo*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
8. Golub, Z. (2003). *Šolsko lutkovno gledališče z zbirko lutkovnih igric*. Nova Gorica: Založba EDUCA.
9. Hohmann, M. in Weikart, D., P. (2005). Vzgoja in učenje predšolskih otrok; primeri aktivnega učenja predšolske otroke iz prakse. Ljubljana: DZS.
10. Jurkowski, H. (1998). *Zgodovina evropskega lutkarstva*. Novo mesto: Kulturno umetniško društvo Klemenčičevi dnevi.

11. Korošec, H. (2005). *Lutka – otrokov vsak dan v šoli*. V: Razredni pouk 2.
12. Korošec, H. (2006). *Lutka- otrokov vsakdan v šoli. Razredni pouk: Revija Zavoda RS za šolstvo*, 7(2), 35-41.
13. Korošec, H. (2009). *Lutkovna in dramska igra v otrokovih "sto jezikih"*. V T. Devjak in D. Skubic (ur.), *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia* (str. 119-133). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
14. Korošec, H. in Geršak, V. (2011). *Umetnost- prostor otrokovega doživljanja in izražanja*. V T. Devjak in M. Batistič-Zorec (ur.), *Pristop Reggio Emilia- izziv za slovenske vrtce* (str. 67-87). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
15. Krofl L., 2012. *The Power of the Puppet*. Development and Therapy Commission Croatian. Zagreb.
16. Kroflič R., idr. (2001). *Otrok v vrtcu: Priročnik h kurikulu za vrtce*. Maribor: Založba Obzorja.
17. Kroflič, B., Gobec, D. (1982). *Plesna vzgoja predšolskih otrok*. Zavod SR Slovenije za šolstvo.
18. Kroflič, R. (2007). *Umetnost v današnjih konceptih splošne izobrazbe*. Sodobna pedagogika.
19. Lainšček, F. in Jovanovič, S.(1994) *Za lutkovno in otroško gledališče*. Murska Sobota: Franc - Franc.
20. Latshaw, G. (1978). *Puppetry: The ultimate disguise*. New York; Rosen.
21. Ljubič, T. (1954). *Lutkarski krožek na šoli*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
22. Lukan, B. (2000). *Iščemo gledališče*. Ljubljana. Založba Aristej.
23. Lutkovno gledališče Ljubljana (2015). Pridobljeno iz: <http://www.lgl.si/si/novice/y2015/m01/172-Kdaj-z-otrokom-v-gledalisce>
24. Majaron, E. (2006). *Možnosti luke pri doseganju kurikularnih ciljev v osnovni šoli*.

25. Majaron, E. (2010). Children's theatre: *What? Whom? Why? How?*. Jurkowski, H. *Theatre for children- artistic phenomenon: collection of papers*. Volume 1. Theatre Museum of vojvodina.
26. Majaron, E. (2014). Vera u lutku. Subotica: Otvoreni univerzitet: Medunarodni festival pozorišta za decu.
27. Majaron, E. in Korošec, H. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
28. Novak, H. (1990). *Projektno učno delo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
29. Novak, H., Žužej, V., in Glogovec V. Z. (2009). *Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah*. Radovljica: Didakta.
30. Obrazcov, S. (1951). *Igralec z lutko*. Ljubljana. Mladinska knjiga.
31. Pengov, J. (1966). *O režiji lutkovne igre*. V Kovačevič L., *Lutka: revija za lutkovno kulturo*. Ljubljana: ZKOS (1966-91) (str.88)
32. Pengov, J. (2004). *O režiji lutkovne igre*. V M. Loboda in F. Slivnik (ur.), Jože Pengov. Ljubljana: Slovenski gledališki muzej.
33. Porenta A. (2003). *Zgodbe in lutke kot sredstva za motiviranje učencev*. *Sodobna pedagogika*, 2. (str. 172-187).
34. Požar Matjašič, N., Bucik, N. (2008) *Kultura in umetnost v izobraževanju-popotnica 21. stoletja*. V Sitar, J. *Lutkovna umetnost v okviru vzgoje* (str. 129-137). Ljubljana: Pedagoški inštitut Ljubljana.
35. Predan, V. (1981). *Gledališka scenografija in kostumografija*. Ljubljana: Društvo oblikovalcev Slovenije.
36. Slovar slovenskega knjižnjega jezika. (b.l.). Pridobljeno iz: <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=lutka> dne: 12. 1. 2020.
37. Sušec Michieli, B., Humar M., Lokar S., Podbevšek K., Gantar J., Kozlevčar, R. (2007). *Gledališki terminološki slovar*. Založba ZRC.

38. Šinko, S. (2008). *Estetika gledališča za najmlajše*. Revija za elementarno izobraževanje, 2008, letnik 1, št. 1/2. Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru. (str. 178-179).
39. Šinko, S. (2008). *Vloga lutkovnega gledališča pri kulturni vzgoji otrok*. Revija za elementarno izobraževanje, 2008, letnik 1, št. 3/4. Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru.
40. Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: ZKOS.
41. Varl, B. (1995a). *Lutke na nitkah*. Šentilj: Aristej.
42. Varl, B. (1995b). *Lutke na palici*. Šentilj: Aristej.
43. Varl, B. (1997a). *Maske*. Šentilj: Aristej.
44. Varl, B. (1997b). *Mimične lutke*. Šentilj: Aristej.
45. Varl, B. (1997c). *Ploske lutke*. Šentilj: Aristej.
46. Varl, B. (1997č). *Ročne lutke*. Šentilj: Aristej.
47. Varl, B. (1998). *Igrajmo se z lutkami*. Ljubljana.
48. Vogelnic, I. (2012). *Odrske pripovedke*. Ljubljana: Modrijan založba, d. o .o.
49. Zapiski iz predavanj. *Lutkovno gledališka vzgoja*. (2019). Maribor: Pedagoška fakulteta.